

Bakgrunden till 2000-talets Intifada

Aufheben

Introduktion

Samtidigt som vi går i tryck gör USA en kraftansträngning för att försöka rädda Oslo-avtalet, som en central del i strategin att mobilisera och framtvunga enighet bland världens bourgeoisie bakom ”kriget mot terrorismen”. Detta efter ett år då de låtit israeler och palestinier fastna i en ensidig, nedslående och blodig konflikt. Intrycket av att USA bistår den israeliska statterrorismen mot palestinerna är en viktig faktor till den ambivalenta eller till och med stödjande responsen (bland många i Mellanöstern och på andra ställen) för den terrorism som riktats mot hjärtat av den militära och ekonomiska makten i USA. Detta har satt strålkastaren på den israelisk-palestinska konflikten och gjort en analys av drivkrafterna bakom den nya Intifadan mer angelägen än någonsin.

När World Trade Center och Pentagon attackerades hade den så kallade Al Aqsa-Intifadan rasat i omkring ett år och verkade effektivt ha saboterat försöken till en borgerlig fred genom Oslo-överenskommelsen. Denna hade skapats på bekostnad av det palestinska proletariatet, som hade drabbats av fler dödsfall och skador än under 1987-93-års Intifada. Särskilt det stora antalet dödsfall inom ”israeliskt område” har röjt väg för Intifadan på ett sätt som aldrig förr, med platser som Jaffa och Nazareth där generalstrejker och kravaller blossat upp och med huvudvägen genom norra Galiléen belamrad med brinnande bildäck under upprorets första dagar. På andra sidan Gröna linjen har Israels mördarpolicy kraftigt ökat dödssiffrorna, där varje dag erbjuder ständigt fler avtrubbade exempel på nationalismens och repressionens skräck.

Vad som verkligen har särskilt den senaste Intifadan från den tidigare är emellertid förekomsten av en palestinsk statsbildning, vars polisiära roll och klientstatus har synliggjorts av upproret. Den israeliska staten påbörjade återockuperingen av de av den palestinska myndigheten PNA (Palestinian National Authority) kontrollerade områdena tillsynes tillfälligt. Oavsett vilka intentionerna var för den israeliska staten fungerade dessa fientliga anfall som en brutal påminnelse för PNA att den var Israels skapelse, och att vad de har skapat kan de också krossa.

Syftet med denna artikeln är inte att förutsäga den framtida utvecklingen av den israelisk-palestinska konflikten utan att sätta den senaste Intifadan i ett historiskt sammanhang och att förstå den ur ett klasskampsperspektiv. Svaret på Palestina-problemet tenderar bland många att anta formen av en abstrakt maning till solidaritet mellan arabiska och judiska arbetare. Samtidigt legitimerar den leninistiska vänstern den nationalistiska ideologi som delar arbetarklassen genom att hävda ”rätten till självbestämmande” och även genom att erbjuda sitt ”kritiska stöd” till PLO (Palestine Liberation Organisation).¹ I skrivande stund visar Intifadan inga tecken på att tränga undan denna nationalistiska ideologi. De arabiska och judiska arbetarna ”förenas och slåss” – dock tillsammans med sin bourgeoisie och mot varandra.

Denna artikel kommer att bena ut några av de materiella orsakerna till varför konkreta exempel på judisk-arabisk proletär solidaritet är ovanlig och sällan förekommande. Arbetarjudar har tjänat materiellt på ockupationen, och på palestinernas underordnade ställning på arbetsmarknaden, både i Israel och inom de ockuperade områdena. Sedan mitten av 70-talet har detta ”samförstånd” (vi kommer att benämna den sossessionism) varit på tillbakagång och de judiska arbetarna har, i ökande takt, ställts inför ekonomisk osäkerhet. Ockupationen av Västbanken och Gazaremsan var nödvändig för att tillmötesgå den judiska arbetarklassen i Israel. Bosättningarna på de ockuperade områdena har spelat rollen som socialt bebyggande för att kompensera de judiska arbetarna för den växande ekonomiska osäkerheten, och detta har blivit ett svårösligt problem för den borgerliga fredens arkitekter.

En typisk vänsterinställning är att kräva en ”demokratisk socialistisk stat i Palestina där araber och judar kan leva i fred”.² Detta kan tyckas relativt reformistiskt för oss, men ett liknande krav på en ”sekulär, demokratisk, två-nationsstat” anses som ett vilt revolutionärt krav i Israel – även av relativt radikala aktivister. Sedan början av seklet har båda arbetargruppernas kamp alltmer kommit att brytas genom en nationalistisk prisma. Icke desto mindre är det sorgliga spektaklet då proletär dödar proletär inte förutbestämt; nationalismen i Mellanöstern växte fram och vidmakthålls som ett svar på arbetarklassens militans. För oss kan nationalismen som ideologi, som den har manifesterat sig i Mellanöstern, endast förstås i relation till framväxandet av ett oljeproletariat, och den amerikanska dominansen i regionen. Den form som den palestinska nationalismen har antagit – särskilt PLO – var till exempel en reaktion från den exilpalestinska bourgeoisie på ett öppet rebelliskt palestinskt proletariat. Den USA-mäklade ”fredsprocessen” utvecklades genom ett erkännande av PLO:s återhämtande roll i Intifadan, medan kollapsen för Oslo, och den till synes

¹ De tenderar även att förneka sionismens statusen av en ”riktig” nationalism, och fokuserar på dess exkluderande rasism. Det är riktigt vad gäller sionismen, men de glömmer att nationalism alltid bygger på exkludering, och därmed har det ingenting med *kommunism* att göra.

² *The New Intifada: Israel, imperialism and Palestinian resistance* (Socialist Worker-pamflett, januari 2001)

dramatiskt återuppvaknande islamistiska antagonismen gentemot USA, är kopplade till PLO:s misslyckande att ens tillgodose den palestinska nationalismens grundläggande krav.

Därför måste vi först och främst förstå lite av det internationella sammanhanget i Mellanöstern, speciellt USA:s hegemoniska roll i regionen.

Den amerikanska dominansen

Första världskriget (1914-1918) visade oljans militära värde. I efterdyningarna av kriget minskade Tysklands influens drastiskt och det blev tydligt för de större makterna att det Ottomanska imperiet inte längre kunde upprätthållas (delvis beroende på den arabiska revolt som hade framhjälpats av britterna 1917). Storbritannien och Frankrike kom överens om att dela upp Mellanöstern i influenssfärer, med brittisk kontroll över Palestina. Emedan detta skenbart syftade till att förhindra Sovjetunionen att ta sig in i regionen, ämnade Storbritannien att hålla de franska ambitionerna i Syrien och Libanon inneslutna, och att garantera sig tillgång till Suez-kanalen och att hålla oljeflödet från Irak ohotat.

Kring 1947 var Storbritanniens ställning i Palestina inte längre hållbar, på grund av tillbakagången som imperialmakt. Utmattade efter andra världskriget, attackerade av judiska bosättare och alltmer underminerade av USA:s utrikespolitik stappade Storbritannien fram till sitt iscensatta "tillbakadragande" 1948, då den israeliska staten bildades.

Samma år expanderade och konsoliderade sig den israeliska staten genom krig mot sina arabiska grannar, samt genom det amerikanska övertagandet som dominerande utländsk makt i regionen. USA hade tre strategiska intressen: att hindra rysk spridning i Medelhavsområdet, att skydda den arabiska halvöns nyfunna oljefält, och slutligen att förhindra fortsatt brittisk och fransk influens i Mellanöstern.

Under åren omedelbart efter andra världskriget såg USA de gamla europeiska makterna som sina främsta rivaler i Mellanöstern, mer än Sovjetunionen. 1953-års CIA-stödda Pahlavi-kupp i Iran – ett svar på Irans nationalisering av brittiskägda oljefält – fick som effekt en överföring av 40 procent av Storbritanniens olja till USA. Kuppen gjorde Iran till en amerikansk lydstat i den sovjetiska sydgränsens "mjuka midja", en bastion för "västkultur" i Mellanöstern. På samma sätt hindrade USA Storbritannien och Frankrike, i 1956-års Suez-kris, från att återta sina nationella intressen i Egypten, och lämnade dessa gamla imperialmakter att spela andrafiol bakom USA i Mellanöstern.

I och med att Egypten drogs in i den sovjetiska intressesfären, efter "de fria officerarnas" kupp 1952, och tecknande ett vapenavtal med Tjeckoslovakien 1955, insåg emellertid USA att Sovjetunionen försökte visa musklerna i regionen. Ett tyglande av Sovjetunionen blev nu den officiella parollen i amerikansk utrikespolitik, vilket innebar att skapa hinder för sovjetisk influens i Mellanöstern. Den bakomliggande politiken var att skydda amerikanska ekonomiska intressen till varje pris.

USA:s ekonomiska intressen i Mellanöstern

USA:s huvudsakliga intresse i regionen är naturligtvis olja. Precis som det placerade USA överst i den imperialistiska rangordningen, bekräftade andra världskriget Mellanösterns strategiska betydelse som nyckelkälla för olja. En statlig rapport från 1945 kallade Saudiarabien "en häpnadsväckande källa till strategisk makt, och en av de största materiella vinsterna i världshistorien." Mycket lite har ändrats sedan dess, bortsett från att USA:s dynamiska fordristiska expansion under de två decennierna efter andra världskriget, ledde till att oljan betingar ett ännu större värde.

När biltillverkningen och den petrokemiska industrin ersatte järnvägsbygge som den mest expanderande sektorn bytte kapitalet från kol till olja som det huvudsakliga råmaterialet. Oljekällorna, särskilt Mellanöstern med sina stora reserver, fick en avgörande betydelse. Deras värde belystes vid energikrisen på 70-talet, och USA har inte låtit sig hindras av något för att säkra regionens olja. En sekundär, men inte oviktig, källa till profit för USA kommer genom flödet av arabiska oljedollar till Nordamerika i form av militära inköp, byggnadsprojekt, banksättningar och andra investeringar, ett fenomen som daterar från det tidiga 70-talet.

Pan-arabisk nationalism och det oljeproducerande proletarietet

Till en början spelade den nyfödda israeliska staten en obetydande roll i USA:s beräkningar. Och visst hade USA ställt upp tillsammans med Egypten, under Suez-krisen, mot den israeliska expansionismen. Det var först då en mer uttrycklig arabisk nationalism växte fram på 1950-talet som USA började se potentialen i ett utvecklat strategiskt samarbete med "den sionistiska enheten."

Den ökande oljeproduktionen i Mellanöstern hade lett till en snabb modernisering av tidigare traditionella samhällen. En surrogatbourgeoisie växte fram ur militären och det byråkratiska samhället, hängiven åt nationell ackumulering och i linje med den sovjetiska modellen för kapitalistisk utveckling och emot "imperialism".

Den mest konsekventa formen av anti-imperialism var den "panarabiska" nationalismen. Pan-arabismens ursprung ligger i det Ottomanska imperiet, som hade enat araber under turkiskt styre, men som kollapsade i efterdyningarna av första världskriget. Mellanöstern delades upp av imperialistiska makters strävan att erövra och kontrollera nya marknader och strategiskt viktigt råmaterial. De nya gränserna gick emellertid emot det mönster av "gemensamt språk, seder och tradition" som vidmakthållits av invånarna i det Ottomanska imperiet. I den panarabiska ideologin fungerar en "naturlig gemenskap", byggd på en idealiserad bild av förkapitalistiska sociala förhållanden,

som en neutralisering av klassmotsättningar. Trots att den var en modernistisk politisk rörelse kunde panarabismen utnyttja denna inbillade ”naturliga gemenskap” för att driva vidare sitt moderniseringsprojekt, och för att stärka sig mot klasskamp.

Som nationalistisk rörelse tjänade panarabismen till att splittra och inlemma regionens arbetarklass, och hjälpte därmed till att främja en kapitalistisk utveckling. Trots detta hotade inriktningen mot Sovjet och dess statskapitalistiska tendenser särskilda västkapitalistiska intressen.³ Även om dessa intressen inte på något sätt var lika för de olika västkapitalerna, så hotade den arabiska nationalismen i långa loppet att förvägra västkapitalet fri tillgång till Mellanösterns oljefält.

Men den arabiska nationalismen har, vid de tillfällen då den har smält samman till en stridbar panarabism, dragits i gruset av Israel. Och ekonomiskt har de olika arabstaternas bourgeoisie förr eller senare funnit det svårt att motstå det stora ekonomiska stöd det skulle innebära om man åter rättade sig i USA:s led.⁴ Svårigheten för den arabiska bourgeoisie (och PLO är inget undantag), om de vill undvika de inhemska utmaningarna, oavsett om de är öppet panarabiska eller inte, har varit hur de trovärdigt ska kunna binda sig till USA samtidigt som de ger sken av att hålla vid liv drömmen om arabiskt oberoende och krossandet av Israel.

Ett uttryck för denna spänning var Opecs oljeprishöjning 1973, som sågs som ett svar på oktoberkriget mellan Israel och arabstaterna. Det oljeproducerande proletariatets krav betydde emellertid att i vissa länder spenderades en oproportionerligt stor del av pengarna från högre oljepriser på arbetarklassens behov snarare än på den högre teknologi som krävs för en industriell utveckling.⁵

USA:s strategiska påbud hårdnade kring två perspektiv: för det första, att tygla det påtagliga hotet från Sovjetunionen, och för det andra, att krossa eller, om möjligt, att suga upp de olika uttrycken för den arabiska nationalismen som svepte över regionen.

Utöver sin traditionella metod med utländsk intervenering – att entusiastiskt stöda den mest trovärdiga provästliga fraktionen av bourgeoisie, att suga upp så mycket som möjligt av varje folklig rörelse, samt att krossa de mest obotfärdiga bråkstakarna – gav USA på ett sofistikerat sätt bilden av Mellanöstern som en del av världen som var i permanent kris och som, hur som helst, var omöjlig att förstå. USA:s policy blev då ”krishantering” och att ”skapa fred i världens främsta oroshärd.” Oavsett kris fortsatte oljan och oljedollarna att flöda från öst till väst, och USA har inte blivit tvingade att strida för en varaktig borgerlig fred i regionen.⁶

Palestinsk nationalism och horungen ”sossessionismen”

Trots att Israel ligger nära Mellanösterns oljefält så har landet inga egna oljefält, vilket har bidragit till dess strategiska sårbarhet i förhållande till sina grannar. Bilden av Israel har emellertid varit den av en ”västkulturell bastion i ett hav av efterblivenhet styrt av smådespoter”,⁷ och har använts av USA för att behålla kontrollen över oljefälten.

Från slutet av 1950-talet och framåt har dramatiskt ökade summor av finansiellt och militärt stöd gjort det tydligt att USA i Israel såg en strategisk och motbalanserande tillgång som mycket riktigt var övermäktigt Sovjets lydstaterna Egypten och Syrien. Kriget 1967 och 1973 visade arabvärlden precis hur mäktigt Israel hade blivit. Det var nu regionens supermakt. Det israeliska luftvapnet, i synnerhet, hade makt att totalt lägga under sig östra Medelhavsområdet.

Israel fyllde även en annan funktion för de amerikanska policystrategerna. USA var bränt av sina erfarenheter i Vietnam, och ofta av den inhemska opinionen samt av bryderier kring sin internationella ställning, hindrade att ingripa i världens politiska brännpunkter såsom de önskat. Därför utnyttjade USA frekvent Israel som en kanal, särskilt under 70- och 80-talet, genom vilken de kunde förse, eller få Israel att förse, kontraupprorsrörelser med pengar och vapen. Härskarklasserna i Zaire, Sydafrika, Angola, El Salvador, Guatemala och Indonesien var bland dem som bistods av den regelbundna israeliska hjälpen i sina försök att stå skyddade mot utmaningar.

Även om den amerikanska bourgeoisie ofta har varit pro-sionistisk, har Israel ”aldrig varit tillräckligt” för att garantera säkerheten för deras intressen. De har tvingats engagera sig direkt i arabstaterna, och detta har ibland visat sig vara en högriskstrategi, som inte alltid har gått USA:s väg. Medan Gulf-staterna och Turkiet konsekvent inte har ifrågasatt sin roll som lydstat, har den arabiska nationalismen, ”socialismen”, och islamismen var och en fått olika arabstater att inta en oförsonlig inställning i förhållande till USA. Egypten under Nasser, Syrien under Hafez al-Asad och Iran under mullorna är några exempel.

I nuläget är det fortfarande två områden som ger de amerikanska policystrategerna sömnlösa nätter. Det första är framväxten av islamismen, som till en början hjälptes fram av USA som en motvikt till Sovjet, men som nu blivit i stort sett omöjligt – eller åtminstone väldigt svårt – för USA och deras lydstaterna att övervinna. I Syrien, Jordanien och Egypten är Mellanösterns fångelser fyllda med radikala, anti-amerikanska islamister.

³ 'Somalia and the "Islamic Threat" to Global Capital' (*Aufheben* #2, sommaren 1993).

⁴ I kontrast till detta hade Sovjetunionen under denna perioden väldigt lite att erbjuda potentiella anhängare. USA:s enorma finansiella incitament var omöjliga för Sovjetunionen att ge, och i stället för de tusen och ett sätt som kapitalet kunde hjälpa en arabstat, hade Sovjetunionen endast att erbjuda militär och begränsad teknisk hjälp. I motsats till den amerikanska, var den ryska hållningen i Mellanöstern hård – Sovjetunionen var endast kapabelt att erbjuda ett högst begränsat skydd även till sin närmast allierade, Syrien.

⁵ Se 'Somalia and the "Islamic Threat" to Global Capital' (*Aufheben* #2, sommaren 1993). Se även 'When crusaders and assassins unite, let the people beware' (*Midnight Notes*, 1990).

⁶ 1979-års israelisk-egyptiska fredsfördrag visade tydligt hur totalt Egypten hade fallit i den amerikanska intressesfären sedan Nassers död.

Det andra problemet är den återkommande Palestinafrågan. Israels skapande av en stor palestinsk diaspora bland Mellanösterns oljeproletariat ledde delar av den arabiska bourgeoisien att inta en radikal anti-amerikansk inställning. Som USA-imperialismens "vakthund" har Israel blivit det yttre hot som har förenat den uppåtstigande arabiska bourgeoisien och mobiliserat arabiska arbetare. Alltid när den arabiska bourgeoisien har ställts inför hotet om proletärt motstånd har de kunnat rikta proletariatets ilska mot den "verkliga fienden", Israel. Efter 1967 blev PLO det huvudsakliga politiska uttrycket för panarabismen.

Ställda inför panarabisk fiendlighet har den israeliska bourgeoisien sökt militära allianser med icke-arabiska islamska länder. Israels samarbete med Iran bröts emellertid i och med störtandet av Pahlavi-dynastin 1979. Den nya shiamuslimska regimen var, om något, än mer våldsamt anti-västlig än arabstaterna.⁸ Under senare tid har Israel funnit en ny icke-arabisk allierad i Turkiet.

Den panarabiska nationalismens form, som var den ideologiska basen för den palestinska nationalismen, har varit nära förbunden med och vidmakthållits av sionismen.⁹ I likhet med sin nemesys var även sionismen en nationalistisk politisk rörelse baserad på en idealiserad "naturlig gemenskap", i detta fallet av judar.¹⁰ Det är omöjligt att förstå det aktuella upproret, och den nationalistiska ideologin som genomsyrar det, om man inte förstår den nationalism som den har försökt motsätta sig: sionismen. Fram till relativt nyligen har den dominerande formen varit något som kan kallas sossessionism, vilket vi kommer till nu.

En berättelse om två nationella befrielse-rörelser: sossessionism och den palestinska nationella rörelsen

Sossessionismen och den europeiska judiska arbetarklassens militans

Sossessionismen har traditionellt byggt på olika stora institutionella strukturer, främst Histadrut och Jewish National Fund (JNF). Histadrut är en statlig "fackförening", som också alltid varit en betydande arbetsgivare. Även innan skapandet av Israel var det ett embryo till arbetsdepartement som även fyllde funktionerna av en fackförening för vissa sektorer av de judiska arbetarna. JNF etablerades 1903 som en fond för att samla in donationer från sionister. Den har huvudsakligen fungerat som ett nationellt organ för att administrera marken. Fonden köpte upp stora markområden i "alla judars" namn och kontrollerade mycket av den mark som kom från 1948-års markstöder. JNF-mark kunde endast ges till judar och arbetas på av judar och kom i statlig ägo 1948. Åttio procent av israelerna bor på den mark som JNF ägde till en början, och som till stor del fortfarande kontrolleras av JNF.

De tidiga sionisterna utgjorde en borgerlig påtryckningsgrupp, som ägnade sig åt att lobba hos olika europeiska ledare (inklusive Mussolini). Till skillnad från de flesta andra europeiska judar, såg sig dessa sionister som anti-kommunister. De sökte sina allierade bland de "ärliga anti-semiter" som skulle ge dem mark för att bli av med det judiska "revolutionära hotet". De uppvaktade även västeuropeiska judiska kapitalister som ville undvika en fortsatt invandring av militanta östeuropeiska judar i sina länder (vilket de såg som komprometterande assimilering och en uppmuntran till anti-semitism) och kolonialländerna som kunde ge eller sälja mark åt dem (vilket vid denna tiden inte behövde vara Palestina). Sionismen var alltid tvungen att vara en massrörelse och de tidiga sionisterna var gladeligen flexibla i sina politiska lojaliteter för att kunna genomföra detta.

Under den första tiden fick sionismen inte gehör bland de flesta europeiska arbetarklassjudar, vars lojaliteter snarare låg hos den revolutionära arbetarrörelsen som drog fram över kontinenten.¹¹ I likhet med det militanta judiska proletariatet upptäckte många östeuropeiska medelklassjudar, ställda inför högerns anti-semitism, att den enda platsen för dem var i vänstern.

För att kunna appellera till denna målgrupp tvingades de sionistiska grupperna att betona de mer "socialistiska" aspekterna av sionismen.¹² Dessa aspekter sammanstrålade med önskan om, uttryckt i sionismen, att återvända

⁷ Se 'Capitalist Carnage in the Middle East' (*Wildcat* #6, 1983).

⁸ Så mycket att den panarabiska, men anti-shiitiska Baath-regimen i Irak fick användas som en motvikt till Iran på 80-talet.

⁹ Naturligtvis är detta ett ömsesidigt arrangemang: israelisk nationalism återskapas av uppfattningen att "araberna vill kasta oss i havet".

¹⁰ "Sionismens grundläggande motsättning låg i att försöka rädda juden som Jude, nämligen de gemenskapskopplingar som daterar långt innan den moderna kapitalismen, genom att integrera henne i den modernaste kapitalistiska världen." 'The Future of a Rebellion', *Le Brise-Glace* (Isbrytaren, 1988). Översatt (till engelska, *övers. anm.*) i *Fifth Estate*, vintern 1988/89. Som vi kommer att se antar denna motsägelsefulla logik i praktiken tendenser som underminerar själva identiteten – alltså om Israel kommer att integreras mer i Mellanöstern.

¹¹ En av de största och mest välkända judiska organisationerna var Bund ("Allmänna förbundet för judiska arbetare i Litauen, Polen och Ryssland" som hade bildats 1898 för att sammankoppla olika grupper av judiska arbetare i tsarimperiet. Den var ett tag en del av SDLP, det ryska socialdemokratiska partiet, som senare splittrades i mensjeviker och bolsjeviker. 1903 var antalet medlemmar i Bund 40 000 och de spelade en "pionjärroll i den ryska arbetarrörelsen" och hade ett mer "genuint arbetarstöd" än alla andra arbetargrupper i Östeuropa. Se Nathan Weinstock, *Zionism: False Messiah* (Paris, 1969). Även om de var starka motståndare till den organiserade sionismen så förekom ständigt meningsskiljaktigheter inom Bund kring i vilken utsträckning de skulle stödja eller driva fram judisk nationalism. Debatten kretsade kring huruvida ett krav på en judisk stat skulle bryta ner arbetarklassens solidaritet och avleda uppmärksamheten från klasskampen, och huruvida judiska arbetare borde organisera sig skilt från andra arbetare. Både i den traditionella arbetarkampen och i att organisera ett självförsvar mot pogromerna lyckades Bund samarbeta med icke-judiska socialister. Men i takt med att medlemsantalet i Bund föll från 40 000 till 500 blev det alltmer nationalistiska.

¹² Det berättas även att David Ben Gurion (Israels första premiärminister) hade en Lenin-byst på sitt skrivbord, med hänvisning till bolsjevismens inflytande på den europeiska judiska arbetarklassen.

till de förkapitalistiska gemenskapsbanden som utgjorde själva grunden för den ”judiska identiteten”. De mer ”socialdemokratiska” elementen inom det sionistiska tänkandet blev ledande och segrade som den dominerande formen av sionism, och det var detta som gjorde att de sionistiska grupperna kunde få fotfäste i den judiska arbetarrörelsen.

Sossesionismens ankomst till Palestina

De första judiska bosättningarna var mer eller mindre riskfyllda ekonomiska företag som ofta slutade i att man anställde arabiska arbetare (vilka ofta nyligen proletariserats på grund av det sionistiska markövertagande).¹³ Nya judiska invandrare som sökte arbete fann sig ibland till och med på jakt efter tillfälliga arbeten på samma villkor som araberna.¹⁴

Sossesionismens institutioner började bli dominerande i det palestinsk-judiska samhället omkring 1920-talet. Det hade funnits en pågående kamp sedan 1905 då många ryska vänsterjudar tydde sig till sionismen, efter den misslyckade revolutionen. Den andra vågen sionistisk invandring bestod främst av ung, utbildad medelklass - vänsterjudar som ville återvända till landet och arbeta som forskare. De blev desillusionerade av den sionistiska koloniseringen, som de såg som alltför kapitalistisk för att leva upp till deras förhoppningar. I motsats till de judiska kapitalisterna, som gladeligen anställde arabisk arbetskraft så länge den var billigare, introducerade sionisterna idén att judisk mark och judiskt företagande uteslutande skulle ha judiska arbetare. Om en del av den moderna anti-semitismen är en pseudo-anti-kapitalism, i vilken judarna motsvarar den abstrakta sidan av varuformen – abstrakt, inte konkret arbete, ”en rotlös och kosmopolitisk” finans samt cirkulationsbaserad, snarare än ”markbunden”, nationell produktion¹⁵ - är sionismen, med sin betoning på produktivt arbete och en tillbakagång till landet, till viss del ett svar. Det ansågs att, i en uteslutande judisk stat, skulle judarna inte koncentreras i särskilda branscher eller yrken, utan skulle ta del i hela den kapitalistiska arbetsdelningen. Följaktligen var deras slogans: ”erövringen av mark” och ”erövring av arbete”.

Detta ledde till en konflikt mellan de gamla bosättarna och de nya invandrarna.¹⁶ Judiska chefer som fortsatte att anställa arabiska arbetare blockerades av de sionistiska fackföreningarna.¹⁷ Konflikten dämpades av den sionistiska organisationen, som använde större delen av sina fonder för att subventionera judiska löner så att arbetsgivarna kunde utnyttja judar lika billigt som araber. Det förekom emellertid fortfarande strejker. Som ett svar på detta organiserade högeroppositionen svartfötter i en ”nationell fackförening” med hjälp av invandrade polska småborgare, rika bönder och fabriksägare. De utförde även attacker mot arbetarorganisationer.¹⁸ Vänstersionisterna med ”erövring av arbete” som sin slogan, gick emellertid starkt framåt efter den palestinska generalstrejken 1936, då judiska arbetare agerade svartfötter mot de strejkande palestinierna.

Vid 1920 organiserade Histadrut mer än tre fjärdedelar av de judiska arbetarna och var den viktigaste arbetsgivaren efter den brittiska regeringen. Den drev även arbetsförmedlingarna och var också intimt sammanbunden med försäljnings- och producentkooperativen. Med hela den strukturen var Histadrut en vital del av de sionistiska organisationernas ”kvasiregering” som organiserade utbildning, invandring, ekonomiska och kulturella angelägenheter. Så redan innan 1948 hade den sionistiska statens grund antagit korporativistiska socialdemokratiska former.¹⁹

Sionistisk etnisk skiktning

Efter den massiva markstölden 1948 uppstod för första gången det återkommande problemet med brist på judisk arbetskraft. De europeiska judiska borgarna presenterade sionismen för sina fond- och stödgivare som en lösning på de judiska arbetarnas militans. De flesta judarna, visade det sig emellertid, ville inte åka till Israel, utan frestades mer av USA och Västeuropa. De europeiska judarna avskräcktes av den lilla statens territoriella underlägsenhet i förhållande till sina fientligt inställda arabiska grannar, vilket i sin tur gödde nödvändigheten av att expandera: till skillnad mot Egypten i väst och Syrien i nordöst hade Israel inte råd att förlora en enda hektar jord. Den följande militariseringen av det israeliska samhället ledde till ytterligare ovilja bland de potentiella invandrarna.

¹³ Baron Rotchild, som ansåg att judiska bosättningar var ett bra sätt att tjäna de franska intressena, sponsrade den första judiska invandringen till Palestina i slutet av 1800-talet. Han hade sin egen administration som kunde ”underkuva olydnad med våld”. Alla bosättare var tvungna att skriva under ett kontrakt som lovade att de inte ”tillhörde någon organisation som inte var auktoriserad” samt att gå med på att de endast var ”daglönare” på baronens mark – som huvudsakligen producerade vin. Det var ett väldigt dyrt projekt och det kostade åtskilliga tusen pund att installera varje bosättarfamilj. Nathan Weinstock, *Zionism: False Messiah* (Paris, 1969).

¹⁴ ”Hundratals araber samlas på marknadsplatsen, nära arbetarhärberget, de har väntat här sedan gryningen. De är säsongarbetare... de är omkring 1500 allt som allt varje dag, och vi, ett dussintal judiska arbetare, står ofta utan jobb. Även vi har kommit till marknadsplatsen för att kolla upp erbjudanden om dagsarbete.” Op. cit., s. 68.

¹⁵ Se Moshe Postones pamflett, *Anti-semitism and national socialism*.

¹⁶ ”Denna frågan var den huvudsakliga konflikten i bosättersamhället under århundradets tre första decennier.” Op. cit., s. 71.

¹⁷ Denna typ av ”blockad” var vanlig bland vänstersionisterna, främst de som arbetade vid de brittiskägda järnvägsbolagen i det palestinska mandatområdet (en av de största industrierna i Palestina vid den tiden). Det fanns bland dessa vänsterjudar diskussioner om arbetarsolidaritet och försök gjordes att bilda gemensamma fackföreningar för judar och araber. Samtidigt deltog de emellertid i blockader och lobbying av brittiska arbetsgivare för att dessa uteslutande skulle anställa judisk arbetskraft.

¹⁸ Irgun Zvai Leumi bildades 1931 som en högermilis då vänstern alltmer kontrollerade Haganah (den viktigaste milisen).

¹⁹ Vårt bruk av ordet ”korporativistisk” här är inte i samma betydelse som det används av anti-”globaliseringsrörelsen” i ”corporate rule”-rörelsen, etc. (se ”Anti-capitalism” as ideology... and as movement? i *Aufheben* #10). Vi syftar på sådan socialdemokratisk praxis som trepartsöverenskommelser mellan staten, facket och arbetsgivarna. Med sossesionismen uppfyllde Histadrut många av alla dessa tre funktioner.

Detta problem löstes delvis genom invandring av Mellan-östernjudar och nordafrikanska judar. Många orientaliska judar hade emellertid ingen önskan att flytta till Israel, och var även motståndare till sionismen, eftersom den gjorde deras situation än mer prekär, speciellt i arabländerna. En stor del av den arabiska bourgeoisie försökte driva fram panarabismen som en opposition till sionismen, och även om de orientaliska judarna inte utsattes för någon systematisk utrotning i nivå med förintelsen, så förekom dock pogromer i en del Mellanösternländer. Etableringen av Israel, 1948-års krig och den följande ökningen av arabisk nationalism destabiliserade ytterligare de orientaliska judarnas ställning, och många av dem emigrerade till Israel.²⁰

De orientaliska judarna proletariserades ofta i samband med sin omplacering. De som hade yrkeskvalifikationer fann att dessa inte räknades i Israel och deras tillgångar togs ofta ifrån dem vid anländandet. De västerländska judarna, tvärtemot, fick företrädesrätt till boende och jobb, och en del kunde använda sina individuella krigsskadestånd från Tyskland som pengakapital. Ofta placerades de orientaliska judarna i transitlägren och i de nybyggda städer närmast gränserna, som var både överbefolkade och farliga. I de huvudsakligen nordafrikanska judarnas fall, som dumpats i gränsstäder som Musrara, såg staten bort när de ockuperade hus som tillhörde araber som förflyttats under exproprieringskriget 1948. Så i praktiken blev de orientaliska judarna ett skydd vid de arabiska gränserna. Så genomdrivandet av sossessionismen baserades på en etnisk stratifiering av arbetarklassen, inte bara mellan judar och araber, utan även mellan västerländska och orientaliska judar. Det var de orientaliska judarnas arbetskraft, liksom de få palestinier som fanns kvar, som blev drivkraften som fick ”öknen att blomma” till en modern kapitalistisk stat.

Israel har emellertid aldrig haft en ”normal” kapitalistisk ekonomi, eftersom det utländska ekonomiska stödet spelat en oproportionerligt stor roll. Från 1950-talet kom omkring en miljard D-Mark årligen från Västtyskland som en kollektiv ersättning för nazisternas förintelse av judar. Mer betydelsefullt har dock USA:s bidrag varit. 1983 mottog Israel med endast tre miljoner invånare, 20 procent av hela USA:s bistånd. Med andra ord mottog varje israelisk familj motsvarande 2 400 dollar från de amerikanska myndigheterna. Som den mest utvecklade kapitaliststaten i regionen hade emellertid Israel skapat sin egen potentiella dödgrävare, i form av en stridbar arbetarklass.

Den judiska arbetarklassens motstånd och nödvändigheten att expandera

Till skillnad från många andra länder i Mellanöstern har Israel alltid haft en relativt stor arbetarklass koncentrerad till ett litet område. Etnisk skiktning har varit ett skydd mot framväxten av ett homogent proletariat som kunnat konfrontera det israeliska kapitalet. Trots detta har den israeliska arbetarklassen faktiskt visat sig stridbar. Klasskampen kännetecknades under denna perioden av de orientaliska judarnas kamp mot sin underordnade ställning i det israeliska samhället. Under hela 1950-talet förekom kravaller i transitlägren (med en majoritet orientaliska judar) gällande ”bröd och arbete”, som ofta vände sig mot polisen. 1959 startade ”Wadi Salib”-kravallerna i Haifas slum och de spred sig omedelbart till andra platser med en stor marockansk-judisk befolkning.

Liksom i de västeuropeiska staterna har klasskonflikten i Israel förmedlats genom socialdemokratiska institutioner. Många av de militanta orientaliska judarna såg Histadrut och Labour-partiet som fiender, därför attackerades ofta dessa. Vid ett tillfälle 1953 utsattes Histadrut-kontoret i Haifa för en mordbrandsattack av orientalisk-judiska demonstranter, som såg dess nakna korporativism som förkroppsligandet av sin underordning under de västeuropeiska judarna.

I början av 1960-talet befann sig den israeliska ekonomin i en lågkonjunktur, delvis på grund av de sinande tyska krigsersättningarna, som hade gett det israeliska kapitalet en initial rivstart. Många av invandrarna, som hade flyttat till Israel i förhoppning om ett bättre liv, stod nu inför en växande arbetslöshet. Judiska arbetare fortsatte att göra livet surt för den israeliska bourgeoisie, med 277 strejker - bara under 1966.²¹ Med brännandet av den röda fanan (som symboliserade Labour-partiets hegemoni) som blev rutin vid hamnarbetardemonstrationer, stod det klart att sossessionismens socialdemokratiska form inte lyckades oskadliggöra de judiska arbetarnas kamp.

Högkonjunkturer efter 1967

Efter 1967 års krig befann sig den israeliska staten inte bara omringad av fientligt inställda arabstater, utan även som styrande över den palestinska befolkningen på de ockuperade områdena. En tredjedel av den befolkning som den israeliska staten styrde över var nu palestinsk. Inför dessa interna och externa hot behövde den sionistiska staten enhet mellan alla israeliska judar för att överleva - både västerländska och orientaliska. Men att förena alla judar bakom den israeliska staten krävde att de tidigare exkluderade orientaliska judarna integrerades i det utökade sossessionistiska samförståndet. Passande nog erbjöd samma omständigheter som krävdes för en utökning av den sossessionistiska överenskommelsen även de nödvändiga villkoren för att kunna genomföra en sådan större samhällelig omstrukturering.

För det första hade 1967 års krig tvingat USA att förlita sig på Israel som en motvikt mot den växande panarabiska nationalismen som var knuten till Sovjet. För det andra försåg ockupationen av Västbanken Israel med en stor utsugningsbar palestinsk arbetskraftsreserv. Det var denna billiga palestinska arbetskraft, tillsammans med den växande inströmningen av amerikanskt stöd som erbjöd de viktigaste förutsättningarna för en snabb expansion av den

²⁰ Där detta inte inträffade hjälpte den israeliska staten till på olika sätt, inklusive att arrangera bombandet av en synagoga i Irak, och genom att betala Irak för varje jude som flyttade till Israel.

²¹ Se 'Two Local Wars' (*Situationist International Anthology*, Bureau of Public Secrets, 1981).

israeliska ekonomin de följande tio åren.

Efter 1967 lyckades den israeliska staten följa en militärkeynesiansk politik som fick militärutgifterna att öka till 30 procent av BNP kring 1970. Ökade offentliga utgifter finansierade genom ett växande budgetunderskott underblåste den ekonomiska högkonjunkturen. Genom detta kunde regeringen skapa en mängd arbetstillfällen inte bara direkt genom anställningar i den expanderade offentliga sektorn, utan även indirekt i den privata sektorn som växte för att kunna möta arméns växande efterfråga. Den israeliska arméns växande efterfrågan på högteknologiska vapen försåg de fem större konglomeraten med tillförlitliga profiler. De hade dominerat den israeliska ekonomin sedan 1950-talet, och dominerades av den västeuropeiska judiska bourgeoisien. Den israeliska militären behövde emellertid även nybyggda militärbaser, baracker och installationer vilket erbjöd ekonomiska möjligheter för den framväxande orientaliska judiska småbourgeoisien, som kunde göra stora profiler genom att anställa billig palestinsk arbetskraft.

Utöver att tillfredsställa det inhemska behovet, blev vapen även Israels viktigaste exportvara. När en stor del av den offentliga sektorn nu svängt över till militär ackumulation, innebar det att endast de som godkändes för militärtjänst kunde arbeta i de här industrierna. Israelisk-arabiska "medborgare" utestängdes från detta tvivelaktiga privilegium, för att inte nämna palestinierna i områdena, och så blev de "strategiska" (bättre betalda) industrierna per definition endast tillgängliga för judar (ofta orientaliska).

Samtidigt som militariseringen av ekonomin hjälpte till att integrera de orientaliska judarna, så förstärkte den underordningen av de icke-judiska arbetarna. I praktiken hade Israel nu en tudelad arbetsmarknad: en judisk och en palestinsk. Det bör poängteras att den israeliska ockupationen av de här områdena hade stoppat precis innan en total annektering *de jure* var ett faktum. Detta innebar en försäkran om samma begränsade medborgerliga rättigheter till palestinierna på Västbanken och Gazaremsan som man gett de palestinier som lyckats stanna på Israels område fram till 1966. Ockupationen lät det israeliska kapitalet, främst inom jordbruks- och byggsektorn, pumpa merarbete ur de palestinska arbetarna utan att göra eftergifter på statens judiskhet. Palestinierna integrerades inte in i det israeliska samhället: de arbetade i Israel på dagen, sen skulle de återvända till sina sovstäder på Västbanken och Gazaremsan på natten. Samtidigt som palestiniernas billiga arbetskraft underblåste högkonjunkturen i byggsektorn på båda sidor om den gröna linjen, gynnades den israeliska ekonomin ytterligare av områdenas underordning som en "inlåst" marknad för israeliska konsumtionsvaror.

Vidare kunde den israeliska staten, genom kontrollen av de statliga kontrakten, och genom nödvändigheten av nationell säkerhet, liksom genom militär- och byggnadsutvecklingen, följa sin policy med en snabb industrialisering och importutbyte. Skyddade från utländsk konkurrens genom höga importtullar och ett generöst exportstöd kanaliserades investeringarna till utvecklandet av en modern tillverkningsindustri. Detta gjorde att Israel kunde ersätta import av utländska produkter med inhemskt producerade – en politik som etablerade Israel som en relativt avancerad ekonomi vid slutet av 1970-talet.

Den militärkeynesianska politiken och den snabba industrialiseringen ledde till ett enormt underskott i betalningsbalansen då både konsumenternas och industrins efterfrågan var större än tillgångarna. Underskottet i betalningsbalansen steg till 15 procent av BNP. Detta underskott kunde endast finansieras med hjälp av den generösa tillströmningen av amerikanskt bistånd.

Så den snabba ekonomiska expansionen och utvecklingen av Israel efter sexdagarskriget gav de materiella villkoren som var nödvändiga för utökandet av den sossessionistiska överenskommelsen. Medan arbetslösheten i Israel 1966 hade varit elva procent, kunde ekonomin nu drivas med mer eller mindre full sysselsättning. Den sionistiska staten kunde nu erbjuda arbete och ökad levnadsstandard i sin moderna västifierade ekonomi åt alla judar som valde att bo där.

Bosättningarna och det sossessionistiska samförståndet

Ända sedan slutet av sexdagarskriget har politiken kring etableringen av judiska bosättningar på de ockuperade områdena varit en viktig del i utökningen av den sossessionistiska överenskommelsen till att även inkludera de tidigare exkluderade orientaliska judarna. Naturligtvis var det omedelbara syftet med etablering av bosättningar att befästa den israeliska kontrollen över de ockuperade områdena. Bosättningspolitiken erbjöd emellertid även de fattiga delarna av den judiska arbetarklassen boende- och arbetsmöjligheter som gjorde att de kunde ta sig ur sin underordnade ställning i själva Israel. Detta var särskilt viktigt på 1970-talet, då bristen på acceptabelt boende ledde till att hemlösa orientaliska judar ockuperade tomma hus i de rika västeuropeiska judarnas förorter.

Bosättningarna erbjöd ett alternativ till de antagonistiska direkta "tillägnelserna", genom att styra antagonismen åt ett annat håll. De ställde den judiska arbetarklassen i frontlinjen – i ett direkt och antagonistiskt förhållande till det potentiellt upproriska palestinska proletariatet. Därmed bands de till den sionistiska staten, som skyddade deras nyvunna privilegier mot palestiniernas anspråk. 1971 fanns det redan 52 bosättningar.

De israeliska svarta pantrarna

Alla integrerades emellertid inte i den sossessionistiska överenskommelsen, och klasskampen fortsatte. Många unga orientaliska judar exkluderades från "förmåner" från ockupationen, eftersom de fanns i straffregister och därför inte kunde få de bra jobben och bostäderna, som skulle vara en födslorätt för judarna i Israel. Högkonjunkturen efter 1967 ledde till ett förborgerligande i vad som hade varit gränsstäder som Musrara, som utestängde de fattiga nordafrikanska

judarna. Detta lade grunden till en ny rörelse, de israeliska svarta pantrarna.

Deras sociala bas var mer marginaliserad än 1960-talets rörelser. Deras demonstration 1971 mot polisförtrycket attraherade emellertid tiotusentals människor, och ledde till 171 arresteringar och 35 personer till sjukhus under sammandrabbningar med polisen. De flirtade även med vänsterns anti-sionister, och några övervägde till och med att inleda samtal med PLO. En del flygblad skrevs av medlemmar av eller sympatisörer till Matzpen (en liten men välkänd anti-sionistisk grupp) och det förekom allianser vid vissa tillfällen. En del kommentarer från svarta pantrar visar att en klasståndpunkt höll på att växa fram: ”de behöver oss så fort de är i krig”, ”jag vill inte tänka på vad som kommer att hända när det blir fred”, ”om araberna haft förstånd hade de lämnat judarna själva så att de kunde göra slut på varandra”.

Deras kritik mot det israeliska samhället underminerades emellertid av element som sökte en kompromiss med sossessionismen, och därför argumenterade emot att upprätta kopplingar till den anti-sionistiska vänstern eller, än värre, samhällets paria, palestinierna. Flera prominenta medlemmar av de svarta pantrarna gavs bättre boende och jobb och lämnade gruppen, som blev alltmer upptagen av interna splittringar.

Det orientalisk-judiska missnöjet med det sossessionistiska etablissemanget förblev emellertid starkt, och uppsugna judiska radikaler, som de ledande svarta pantrarna, var en del av ett klimat där judiska arbetare i allmänhet förväntade sig bättre levnadsstandard än sina föräldrar. Behovet av en garanterad full sysselsättning för alla judar stärkte de judiska arbetarnas position i löneförhandlingarna, vilket ledde till inflationsproblem för den israeliska ekonomin.

Dessa problem var inte unika för Israel – även Västeuropa och USA stod inför ett proletariats, som hellre än att vara nöjda med det de ”uppnått” i överenskommelsen efter andra världskriget använde den för att påtvinga kapitalackumuleringen fler restriktioner. I Israel förvärrades problemen av restriktionerna för den intensiva ackumuleringen och av tvånget på säkerhet.

Givet denna den judiska arbetarklassens förskansning, hade den intensiva ekonomiska expansionspolitiken baserad på importutbyte börjat närma sig taket i den israeliska ekonomins begränsade utrymme vid slutet av 1970-talet. Ekonomisk tillväxt som nått mer än tio procent per år i början av 1970-talet sjönk till mer blygsamma tre procent. Denna inbromsning kom att framkalla en inflationskris som fick priserna att stiga med 100 000 procent på bara sju år. Denna kris kunde endast lösas genom en kraftig underminering av den sossessionistiska överenskommelsen, med sin relativt generösa ”medborgarlön”.

Inflationskrisen 1978-85

Full sysselsättning i en ekonomi som domineras av ett fåtal stora konglomerat, som är skyddade från utländsk konkurrens genom höga tullar, är ett klassiskt recept på inflation. Att låta 85 procent av löneavtalen vara indexerade efter prisinflationen, tillsammans med bidragsutbetalningar och andra former av inkomster, betydde att alla prisökningar snabbt översattes i lönehöjningar, som i sin tur ledde till ytterligare prisökningar, då ökade lönekostnader lyftes över på konsumenterna. Resultatet blev en israelisk ekonomi starkt benägen till en våldsam löne- och prisspiral.

Militärkeynesianismen hade lett till en inflationsnivå på mellan 30 och 40 procent under större delen av 1970-talet. Genom att hålla fast vid de fasta växelkurserna för det israeliska pundet mot US-dollar (trots kollapsen för Bretton Woods-systemets fasta kurssystem 1973) kunde den israeliska regeringen emellertid hålla inflationen i schack. Ökade inhemska priser kompengades av det faktum att import till fasta kurser förblev billigare än de skulle ha varit, vilket tjänade till att hålla nere prisindex som löneökningarna baserades på. Ökade inhemska priser under en fast kurs gjorde naturligtvis inte den israeliska industrin konkurrensduglig, men det kunde kompengeras av höjda tariffer, ökad exportsubventionering och tillfälliga kontrollerade devalveringar av det israeliska pundet.

Uppbromsningen av ekonomin i kombination med den förändrade politiska situationen i Mellanöstern medförde emellertid en avgörande svängning i den ekonomiska politiken som kom att släppa lös en ekonomisk kris på 1980-talet. Skiftet i politik kom i och med valet av Likud-regeringen 1978, som gjorde slut på trettio års Labour-styre. Högerns omgruppering, samtidigt som det fanns splittringar inom Labour, och fortsatt besvikelse bland de orientaliska judarna gentemot Labour, möjliggjorde för Likud att gynnas i valet. Likuds deflationspolitik kunde emellertid endast genomdrivas genom att konfrontera den judiska arbetarklassen, vars befästa position hade bidragit till inflationskrisen och minskade profiler för delar av den israeliska bourgeoisien. Likud mötte även kritik mot delar av sin politik från andra hållet, från den västeuropeiska bourgeoisien ”Labour-etablissemang”, då Histadrut lyckats lägga locket på den israeliska arbetarklassens kamp, som exempelvis vägbyggarnas våldsamma blockader.

Arabstater, expansion och USA

Israels beslutsamma seger i 1973 års krig hade slutligen krossat arabstaternas enhet. Israels ställning i Mellanöstern var nu säkrad mot det yttre hotet av en fientligt inställd arabisk allians. Egyptens efterföljande skifte mot USA kastade emellertid en del tvivel över USA:s förpliktelse att finansiera Israel i det långa loppet. Om arabstater närmade sig USA, varför skulle då USA fortsätta pumpa in miljarder dollar i Israel?

Vidare låg vägen öppen för israelisk expansion i norr och i öst i och med att Egypten neutraliserats i söder. Annekteringen av de ockuperade områdena på Västbanken och den ekonomiska underordningen av Jordanien och Libanon erbjöd en väg ut ur den ökande restriktionen på intensiv ackumulering.

Men denna politik gick emot USA:s intressen. Samtidigt som USA ville ha Israel som sin imperialistiska

vakthund i Mellanöstern så ville de inte att denna vakthund skulle destabilisera regionen och irritera USA:s oljerika allierade – så som Saudiarabien. Likuds målsättning med att skapa ett större Israel krävde därför att man släppte på den gyllene kedjan av amerikanskt bistånd.

Kapitalflykten från västekonomierna vid slutet av 1970-talet och den stadiga tillväxten av globalt finanskapital skapade möjligheten att minska Israels beroende av amerikansk hjälp. Genom att följa en politik med ekonomisk liberalisering och avreglering hoppades man att Israel skulle kunna få del av det internationella kapitalflödet och därmed minska sitt beroende av USA. Denna liberaliseringspolitik som förespråkades av Likud-partiet sammanföll även med viljan hos många i den israeliska bourgeoisien som, inför minskade profiler, önskade en större frihet att leta profitabla investeringsområden.

Därför tillkallades, efter bara några veckor på plats, Milton Friedman – en av förgrundsgestalterna för vad som nu är känt som ”nyliberalism” – för att ge råd kring ett liberaliseringsprogram. Friedmans råd resulterade i att den israeliska regeringen slopade importtarifferna och exportstödet, släppte på kontrollen över valutaflödet till och från landet, samt övergav det israeliska pundets fasta växelkurs mot US-dollar.

Inom några veckor efter att kopplingen till US-dollar hade kapats hade det israeliska pundet tappat en tredjedel av sitt värde. Priset på importerade varor rusade i taket och ökade prisindexet. Inom några månader hade indexeringen av lönerna lett till en inflationsnivå på över 100 procent. Som en följd av den accelererade inflationen ersattes det israeliska pundet av Shekel som israelisk valuta, till en kurs på tio pund per Shekel.

Liberaliseringspolitiken tillsammans med kraftigt sänkta reallönerna, orsakade av att löneindexeringen släpade efter prisinflationens acceleration, gav emellertid profiterna en puff och ledde till en förnyad tillväxtpurt.²² Som ett resultat av detta återhämtade sig den israeliska ekonomin 1981 till de höga tillväxtnivåerna från början av 1970-talet. Det sades faktiskt vid den tiden, då världskrisen ännu inte var över, att Israels höga inflationsnivå inte spelade någon roll. Med ett externt fall i värdet på Shekeln mätt i dollar i samma takt som inflationsnivån åt upp dess inhemska värde, menade man att inflationen i dollartermer mer eller mindre höll sig på noll. Och faktiskt gav nollinflationsnivån i dollartermer en växande internationell konkurrensbarhet för den israeliska industrin jämfört med den mycket högre inflationsnivån i USA och i andra länder.

Denna optimism varade inte länge. När den ekonomiska tillväxten började vackla och det offentliga underskottet började växa som ett resultat av invasionen av Libanon, växte även farhågorna att den höga inflationsnivån snabbt kunde utvecklas till en okontrollerbar hyperinflation. Därför introducerade Begin-regeringen en ny ekonomisk politik som syftade till att gradvis minska inflationsnivån. Nedsänkningar i de offentliga utgifterna kombinerades med en begränsningspolitik för att minska Shekelns försämrade växlingskurs mot dollar till fem procent per månad. Under tiden gjordes försök att begränsa inkomstindexeringen.

Begränsningspolitiken för Shekelns fall gav regeringens popularitet en omedelbar bonus för genom att den gjorde importen av konsumtionsvaror billigare. Men samtidigt gjorde den även den israeliska exporten okonkurrerbar. Alltmer oförmögen att konkurrera började israeliska firmor att gå i konkurs och arbetslösheten steg. Samtidigt ledde försöken att hålla nere lönerna till växande industriella oroligheter.

Efter Begins avgång på hösten 1983 ledde oron att regeringen inte skulle kunna förhindra ett kraftigt fall för Shekelns värde till att spararna rusade till bankerna och försökte växla sina Shekel mot dollar. Regeringen tvingades nationalisera de största bankerna samt att tillåta Shekelns fall mot dollar. För att kunna återställa finansmarknaden var den israeliska regeringen tvungen att tillkännage större nedsänkningar i de offentliga utgifterna samt en stramare penningpolitik.

Den nya politiken möttes av ett resolut motstånd från både Histadrut och ledande kapitalister inom ”Labour-etablissemanget”. Histadrut utlyste en serie strejker som lamslog landet. I och med att regeringen inte kunde hålla nere lönerna ledde pris- och lönespiralen orsakad av Shekelns kraftiga fall till en acceleration av prisinflationen. På valnatten i juli 1983 närmade sig inflationsnivån 400 procent. Med löneökningar som släpade efter prishöjningarna hade accelereringen av inflationen lett till en 30 procentig minskning av reallönerna.

Både Labour och Likud förlorade stöd i valet och tvingades gå samman för att bilda en ”nationell samlingsregering”, med Peres, Labour-ledaren, som premiärminister. Med stöd av sin influens i Labour-etablissemanget föreslog han ett akut åtgärdsprogram. En tioprocentig uttaxering av lönerna, ett upphörande av indexeringen samt en tre månaders lönefrysning skulle genomdrivas. Detta skulle backas upp av ett program utan motstycke av nedsänkningar i budgetunderskottet i syfte att halvera det från 20 procent av BNP. När programmet väl introducerades på hösten 1983, efter långdragna förhandlingar under sommaren, hade inflationsnivån nått 1000 procent.

Peres program visade sig delvis bli en succé. Ställda inför Histadruts starka opposition hade Likud-regeringen backat ur kämpandet med indexeringen av lönerna och andra inkomster. Samma tricksande med löneindexeringen verkade emellertid mer legitimt i ”Labour-etablissemangets” ögon när det kom från en ledande Labour-gestalt. I maj 1985 var inflationsnivån tillbaka på 400 procent samtidigt som budgetunderskottet, trots en ökande opposition, hade skurits ner till 15 procent av BNP. Peres annonserade nu en ny omgång åtgärder. En ny löne- och pridfrysning i tre månader skulle göras sällskap av ytterligare en runda nedsänkningar i de offentliga utgifterna för att återigen försöka halvera regeringens budgetunderskott. Samtidigt devalverades Shekeln med 19 procent och därefter skulle kursen hållas fixerad till US-dollar.

Medan det kunde ha varit möjligt att få med sig ”Labour-etablissemanget” bakom dessa åtstramningsåtgärder,

hotade de judiska arbetarnas antagonism mot ytterligare en åtdragning av svångremmen att slå sig fri från Histadrut återhållande inverkan på dem. Ställda inför en växande våg av vilda strejker utlyste Histadrut en generalstrejk som tvingade regeringen att tillåta en begränsad "löneåterhämtning" innan frysningen sattes in, men detta bidrog ringa till att mildra det 20-procentiga fallet för reallönerna och växande av arbetslösheten som var resultatet av Peres första omgång kraftåtgärder.

Likud-Labour-regeringens drakoniska politik räddade dock Israel från hyperinflation. 1986 hade inflationsnivån fallit till respektabla 20 procent. Genom inflationskrisens lösning hade Peres allvarligt underminerat den sossessionistiska överenskommelsen. Samtidigt som reallönerna sakta hade börjat återhämta sig efter 1986 hade arbetslösheten stannat på en nivå man inte skådat sedan lågkonjunkturen i början av 1960-talet och arbetslösheten kom att förbli hög under hela 1980-talet och början av 1990-talet. Fortsatta kraftåtgärder under 1980-talet innebar ytterligare nedskärningar i välfärdsbudgeten och en urholkning av de sociala garantierna. Dessa påfördes den judiska arbetarklassen med hjälp av Histadrut.

Politiker från båda de styrande partierna började nu att omfamna en "nyliberal" politik, även om faktiska avregleringar och privatiseringar av statliga industrier gick långsamt i början, delvis på grund av motståndet från Histadrut, som ägde många av de större konglomeraten. Arbetslöshet, "visstidsarbeten" och en flexibilisering av arbetet blev emellertid en realitet för växande delar av den israeliska arbetarklassen.

I och med nedmonteringen av de sociala aspekterna av sossessionismen på grund av inflationskrisen i början av 1980-talet, har politiken att etablera nya bosättningar på de ockuperade områdena blivit allt viktigare för att knyta den judiska arbetarklassen till den sionistiska staten. Och bosättarna har verkligen, vilket Likud insåg, inneburit ett folkligt stöd för den långsiktiga strategin att etablera ett Storisrael, vilket delar av den israeliska bourgeoisien ser som ett medel för att ta sig ur den israeliska ekonomins kroniska stagnation sedan slutet av 1970-talet. I viss utsträckning har bosättningarna lyft ockupationens politiska bördan från regeringen, särskilt om den varit Labour. Israels ovilja att tillmötesgå palestinierna kunde skyllas på bosättarnas oförsonlighet och "extremism", de som tvingades identifiera sig med kraven på hög säkerhet långt mer än den mest "hökliska" regering.

Å andra sidan är accelereringen i bosättningsbyggandet en mindre kompromiss med de delar av den israeliska bourgeoisien som *de jure* förespråkade annekteringen av de ockuperade områdena. Eftersom krisen endast kunde lösas genom en nedmontering av det sossessionistiska samförståndets "medborgarlöneaspekter" blev bosättningarna både en form av social kompenserings för fattiga judar, och en form av *de facto* annektering, för att förverkliga drömmen om ett större Israel med andra medel. Israel är emellertid ännu inte fritt från sitt beroende av amerikanskt stöd, och måste därför lägga band på sina expansionistiska utsvävningar.

Bosättningar och motsättningar

Oppositionen mot bosättningsbyggandet bestod av många ur den israeliska medelklassen som stödde Peace Now och det förvärrade problemen för den israeliska bourgeoisien.²³ Ockupationen av Gaza och Västbanken har spelat en vital roll för den israeliska klasskompromissen sedan 1967. Underordningen av de palestinska arbetarna, i kombination med förmånen av amerikanskt stöd, gjorde det möjligt för den judiska arbetarklassen att kräva högre löner än sina palestinska grannar, och att slippa de simplaste jobben. På grund av landockupationen kunde judiska arbetare, som inte hade råd att bo i de urbana områdena, skaffa sig subventionerat boende (byggt av billig palestinsk arbetskraft). Men den judiska arbetarklassen dumpades i vad som i verkligheten var en säkerhetszon mot de ockuperade områdena.

Dessa åtgärder var avgörande för att minska den av judiska proletära militansen, men ledde omedelbart till motstånd från de liberala mellanskikten och, viktigare, från palestinierna. Det ständiga problemet för den israeliska bourgeoisien var hur de skulle kunna vidmakthålla sin kompromiss med den judiska arbetarklassen utan att provocera palestinierna alltför mycket. Med den tätt packade palestinska befolkningen hopträngd på ett ständigt krympande område på grund av bosättningarna, på vilka många av dem tvingades arbeta, uppstod i början av 1970-talet flera uppror i Gazas flyktingläger som (bokstavligen) krossades av Sharons stridsvagnar. Efter det blev Gaza relativt lugnt. Men hur länge till? Den israeliska bourgeoisien kunde lova att tillmötesgå de judiska arbetarna, men de hade endast repression att tillgå för att pacificera palestinierna. Varje tillmötesgående mot palestinierna var det samma som att underminera den sossessionistiska överenskommelsen.

1985 tog de ockuperade områdena den största stöten från krisen. Räddandet av det israeliska kapitalet innebar ett förstärkande av underordningen av den palestinska bourgeoisien, genom att inte tillåta en "expansion av jordbruk eller industri som kunde konkurrera med staten Israel".²⁴ Med en växande arbetslöshet i territorierna tvingades de palestinska

²² De flesta lönerna uppgaderades var sjätte månad. En ökning av inflationsnivån betydde en förlust i reallönerna fram till dess att lönerna uppgaderats efter de högre priserna. Denna eftersläpning för lönerna tenderade därför att göra löneinkomster till profiter.

²³ 1978 kom bosättningsbyggandet i fokus för de sossessionistiska mellanskiktens opposition mot Likud. "Officersbrevet" motsatte sig denna expansion för att den hotade den "judiska statens demokratiska karaktär". Denna "växande klyfta mellan den västliga demokratiska 'processen' och den israeliska" utgjorde den ideologiska basen för fredsrörelsen. De glömde passande nog bort att bosättningarna hade initierats när Labour hade makten. Skillnaderna, som hade varit lätta för dem att ignorera innan 1967, hade blivit allt tydligare med ockupationen. De mer radikala i fredsrörelsen övervägde något som var nästintill otänkbart i det israeliska samhället: en öppen värnpliktsvägran. På grund av den avgörande betydelse som obligatorisk värnplikt spelade för reproduceringen av det israeliska samhället, orsakade detta en stor splittring inom rörelsen. Dess mainstreamorgan Peace Now fördömde ett brev från några reservsoldater till försvarsministeriet i vilket de hotade att vägra försvara bosättningarna. "Samvetsvapenvägran" fick större legitimitet 1982 eftersom invasionen av Libanon hotade vad många sossessionister såg

arbetarna allt mer att leta jobb innanför den gröna linjen eller i byggandet av judiska bosättningar, vilka expanderade för att kompensera de judiska arbetarna för bristen på billiga bostäder i de urbana områdena på ”israelisk mark”. Samtidigt som byggandet av bosättningar gav palestinska arbetare betalningsmedel, blev det även en källa till förbittring, och det motstånd det framprovocerade gav den rationella grunden för militärregeringens intensifierade repression.

1985 års ”Iron Fist”, som försökte tygla motståndet på de ockuperade områdena, gick hand i hand med kraftåtgärder för att försöka innesluta krisen på hemmaplan. ”Iron Fist” intensifierade de repressiva åtgärderna mot militanta palestinier och kollektivbestäffade befolkningen som helhet. Detta ger bakgrunden till 1987-93-års Intifada. Men innan vi går vidare till den måste vi titta på palestiniernas klassammansättning.

Skapandet av den palestinska arbetarklassen

Ett land utan folk?

Myten om de sionistiska nybyggarna som kom till obebyggd öken och som omvandlade den till frodiga vingårdar döljer en betydligt vanligare förvandling – av palestinier från bönder till proletärer:

”Paradiset i Negev-öknen”, den blomstrande odlingen av citrusfrukter och avokado på kustplatåerna liksom den industriella boomen (om än i ett litet lands skala) förutsätter ett totalt ointetgörande av de palestinska bönderna.²⁵

Denna process var redan igång när de första judiska kolonistörerna anlände och är ännu inte avslutad. Den kapitalistiska utvecklingen trängde igenom i Mellanöstern för första gången under åren efter slutet på Napoleon-krigen. Det Ottomanska riket som dominerade regionen hade redan varit på tillbakagång i ett sekel, även om det skulle komma att leva kvar i ett sekel till, och omställningen av maktbalansen som följde på Frankrikes och Napoleons förlust, som formaliserades åren efter Wien-kongressen, öppnade vägen för en ny exploatering av regionen, samtidigt som den industriella revolutionen tog fart i Storbritannien.

Storbritannien och Österrike var överens om, oavsett sin rivalitet på andra områden, att stötta det Ottomanska riket för att få en barriär mot rysk expansion i östra Europa. Senare blev Tyskland det Ottomanska imperiets huvudsakliga stöttepelare. Under den här perioden invaderades delar av Mellanöstern av det nya kapitalistiska produktionssättet. Områdets inhemska textilindustri, särskilt i Egypten, krossades på 1830-talet av billig engelsk textil, och på 1860-talet hade de brittiska fabrikanterna börjat odla bomull längs Nilen. 1869 öppnades Suez-kanalen, vars syfte var att främja brittisk och fransk handel. I linje med denna modernisering kan ursprunget till Palestinas primitiva ackumulering dateras bakåt till det Ottomanska rikets jordegendomslag från 1858, som ersatte det kollektiva ägandet med individuellt jordägande. ”Byhövdingarna” förvandlades till en godsägarklass som sålde sina titlar till libanesiska, syrianska, egyptiska och iranska köpmän. Hela perioden följde ett mönster av ojämn utveckling, med en utländsk bourgeoisie som tog initiativ och den inhemska bourgeoisien, som förblev svag och politiskt överksam. Samtidigt lämnades större områden i Mellanöstern outnyttjade, där det inte fanns något som ansågs vara till ekonomiskt gagn, och där fortsatte traditionen att bruka jorden självförsörjning och ett nomadiskt liv.

Under det brittiska mandatet köptes många frånvarande godsägare ut av Jewish Colonisation Association, vilket ledde till vräkandet av palestinska arrendatorer och bönder. När den ”fördrivna småbonden var tvungen att bli lantarbetare på sin egen mark”, hade en avgörande förändring av produktionsförhållandena påbörjats, vilket ledde till de första tecknen på ett palestinskt proletariat.²⁶

Denna process fortgick trots en våldsamt opposition från palestinierna. Vattendelaren för revolternas kontinuitet var 1936-39-års uppror. Dess betydelse ligger i det faktum att ”drivkraften i upproret inte längre var småbönderna eller bourgeoisien utan för första gången ett lantarbetarproletariat som berövats sina arbets- och försörjningsmedel, tillsammans med en arbetarklass fortfarande i sin linda, som huvudsakligen koncentrerades till hamnarna och oljeraffinaderierna i Haifa.”²⁷ Det inbegrep attacker mot palestinska markägare liksom mot de engelska och sionistiska kolonistörerna och tvingade Storbritannien att begränsa den judiska invandringen till Palestina under några år. Även om det var den brittiska armén som stod för skjutandet, med lite hjälp från Haganah, den vänstersionistiska milisen, spelade även de lokala klanledarna en nyckelroll i att krossa upproret.

1948 års ”nakba” (katastrof) – skapandet av Israel – kan ses som ett arv från detta nederlag. Även om upproret

som IDF:s uteslutande defensiva roll. 160 soldater åtalades och dömdes för att ha vägrat delta i invasionen. Gräsrökningen i armén och den ekonomiska krisen utgjorde emellertid ett större hot mot de israeliska krigsplanerna i Libanon än ”samvetsvapenvägrandet”. Det senare kunde lösas till viss del genom att man lät det relativt lilla antalet ”refuseniks” hävda galenskap varvid de transfererades bort från fronten. Den 400 000 personer stora demonstrationen mot massakrerna i Sabra och Shatila 1982 har bland många ansetts vara den israeliska anti-krigsrörelsens högvattenmärke. Kriget i Libanon hade inte blivit den snabba seger som man hade förväntat sig, och många föräldrar stod inför risken att deras barn skulle komma hem i liksäckar.

²⁴ Israels försvarsminister Yitshak Rabin 1985.

²⁵ “The agonising transformation of the Palestinian peasants into proletarians”, s. 1 (*International Library of the Communist Left*, <http://www.sinistra.net/lib/compro/liqe/liqemcibue/html>)

²⁶ op. cit., s. 3.

²⁷ op. cit., s. 3

1936-39 visade att ett proletariat höll på att växa fram i Palestina, var den palestinska befolkningen i Israel fortfarande till stor del småbönder vid den tiden. Den nya staten använde det brittiska mandatets rättsapparat för att fortsätta fördrivningen av palestinerna. Enligt denna lag sågs småbönder som flydde bara några hundra meter för att undgå en massaker som "frånvarande" och fick sin mark konfiskerad. De få som lyckades stanna kvar innanför 1948-års gränser kompenserades emellertid med medborgerliga rättigheter för det påtvingade frångåendet av produktionsmedlen.

Proletariseringen av de palestinska småbönderna utökades under ockupationen av Västbanken och Gazaremsan 1967. Den friska vägen av ursprunglig ackumulation tog inte bara formen av markstöld. Den innebar också att israeliskt kapital som sökte kontroll över Västbankens vattenreserver grävde djupare källor än palestinernas. Som ett resultat skiljdes den palestinska flyktingbefolkningen utanför den israeliska "rättsskipningen" från sina band till marken, samtidigt som endast en minoritet innanför den israeliska "rättsskipningen" fortfarande ägde mark. På båda ställena har den palestinska befolkningen proletariserats.

Undertryckandet av den lokala palestinska bourgeoisien

Samtidigt som exproprieringen av de palestinska småbönderna ledde till skapandet av ett proletariat, undertrycktes framväxten av en inhemsk industriell bourgeoisie. Där den förekom, var den hopplöst svag och oförmögen att konkurrera med israeliskt kapital, trots det faktum "att de löner som betalas av de arabiska cheferna är än mer miserabla än de som betalas av deras sionistiska härskare". Palestinier från territorierna har den lägsta positionen på den israeliska arbetsmarknaden, lägre än palestinier med israeliskt medborgarskap. I efterdyningarna av 1967 års krig sågs palestinier som arbetade i Israel som kollaboratörer av de palestinska nationalisterna.²⁸ Israelisk lag förbjöd emellertid palestinskt företagande som kunde konkurrera med israeliskt, så även de mest hårdföra nationalisterna insåg till slut att arbete i Israel var den enda inkomstkällan för många palestinier.

Den palestinska bourgeoisien sönderföll i tre fraktioner.²⁹ En del rikare flyktingar bildade en handels- och finansbourgeoisie i Libanon, Syrien, Egypten och andra arabländer. Den lokala bourgeoisien, sådan den var, bestod av små entreprenörer, "skrämästare" och bönder. Israels undertryckande av produktivt kapital gjorde det omöjligt för den lokala bourgeoisien att utveckla produktivkrafterna. De som försökte utgjorde en miserabel småbourgeoisie och delade mycket av det vardagliga umbärandet och förnedringen med sina proletära grannar på de ockuperade territorierna, dock inte det fundamentala: avskiljandet från produktionsmedlen.³⁰ Andra har blivit en "trasbourgeoisie", som blev rika av PLO:s inpumpande av en halv miljard dollar i pengastöd till de ockuperade territorierna mellan 1977 och 1985. Deras pengar spenderades uteslutande för egen individuell konsumtion, och de har därför tilldragit sig det palestinska proletariats och småbourgeoisins förbittring.

Det var den tvångsflyttade bourgeoisien i diasporan som bildade PLO:s och "exilstatens" klassgrund.

"De legitima representanterna för det palestinska folket"

Även då panarabismen låg besegrad i efterdyningarna av 1967-års krig grodde fröna till dess återupplivande (av en mindre elakartad sort måste erkännas) i den nya sammanhållna och organiserade palestinska nationalismen och specifikt i PLO. Denna situation, och den första Intifadan (1987-93), har hållit anti-amerikanismens flammor vid liv i Mellanöstern och har utmanat den pro-västliga bourgeoisins legitimitet över hela regionen. PLO:s aktioner, som representerade den palestinska exilbourgeoisien, var emellertid ofta på kant med proletariats behov, vilkas kamp skakade de oljeproducerande länderna.

PLO kontra proletariats självorganisering

Sextio procent av den palestinska befolkningen hamnade i flyktingläger utanför Israel och de ockuperade territorierna. Samma process som hade förvandlat de flesta av dem till proletärer spred även ut dem över Libanon, Jordanien, Kuwait och Syrien. De som utvandrade till rika gulfstater såsom Kuwait kunde kräva höga löner, även i jämförelse med de israeliska judiska arbetarna. De flesta var mindre lyckligt lottade och blev en katalysator för klasskonflikter över hela regionen.

Det var de arabiska ledarna (tillsammans med handels- och finansbourgeoisien) som hjälpte till att bilda PLO 1964, som ett medel att kontrollera denna flyktinggrupp. På grund av deras misslyckande att förhindra 1948-års *nakba* och deras maktlöshet inför den israeliska militärmakten 1967 ställdes den arabiska bourgeoisien inför revolter i sina egna länder.

Jordanien

I Jordanien var de palestinska flyktingarna på grund av kriget nu beväpnade och de utgjorde en större grupp än den lilla jordanska befolkningen. Även om PLO ansågs konstituera en stat i staten var den palestinska flyktingbefolkningen oregerbar till och med av dem. Under slutet av 60-talet och början av 70-talet var flyktinglägren

²⁸ 1973 arbetade 52 procent i byggsektorn och 19 procent inom jordbruket, de lägst betalda sektorerna.

²⁹ Se "The Palestine proletariat is spilling its blood for a bourgeois state" (*Revolutionary Perspectives* #20, vintern 2001, Communist Workers' Organisation:s tidskrift).

³⁰ op. cit.

beväpnade och oavhängiga från PLO, och de släppte inte in polisen. Dessutom använde PLO Jordanien som en bas för sina attacker mot Israel så därför utsattes den jordanska staten av repressalier från Israel.

Det palestinska proletariats kamp i Jordanien kvävdes av "svarta september-massakern" då 30 000 palestinier dödades av den jordanska armén i Amman 1970. Detta underlättades av PLO:s överenskommelse med Hashemite-regimen: i enlighet med de framförhandlade villkoren med den jordanska staten drog sig PLO tillbaka från Amman, vilket gav fritt spelrum för massakern av de proletärer som var kvar i staden.

Libanon

Många av de överlevande flydde till Libanon och den arabiska bourgeoisien stod nu inför ett stridbart proletariat som var koncentrerat till överbefolkade flyktingläger. 14 000 hamnade i Tel-Al-Zatar i Libanon 1972, ett industriområde som innefattade 29 procent av den libanesiska industrin. 1969 tog flyktingarna och andra proletärer till vapen, ockuperade fabrikerna och försökte göra Tel-Al-Zatar till en "frizon säker från den libanesiska armén och staten".³¹ Då den libanesiska staten, under 1970-talet försökte bryta arbetarklassens makt deltog palestinska, syrianska och libanesiska proletärer i kalashnikovstrider med den libanesiska polisen.

Förekomsten av vapen möjliggjorde strejker som blev förödande för den libanesisk industriverksamheten.³²

Det förekom även en begränsad arbetarrörelse. På grund av den libanesiska bourgeoisiens svaghet och splittring kulminerade en större strejk bland arbetare i fiskeindustrin i ett utdraget inbördeskrig, som blev ett slagfält för de konkurrerande strategiska ambitionerna hos USA och Sovjetunionen, via deras respektive mellanhänder Israel och Syrien.

Utspolade från Jordanien sökte PLO nu skapa en ny "stat i staten" i Libanon. De hade emellertid föga intresse av de palestinska flyktingarnas autonoma kamp för att frigöra sig själva från helvetet i sin proletära existens. Tvärtom ville de hellre hålla ihop med den libanesiska och syrianska bourgeoisien. Den libanesiska statens allmänna instabilitet och svaghet innebar att proletariats styrka måste krossas av syrianska och falangistiska trupper, med hjälp av den israeliska flottan.³³ Fortfarande fast i desperata illusioner om nationalism vände sig palestinerna till PLO efter hjälp.

Föga förvånande hade PLO inget intresse i att hjälpa till i denna kamp, utan utdömde den som avledande från "kampen mot den verkliga fienden, Israel".

När de kämpande bad om militär hjälp i kampen i Tel-Al-Zatar svarade Fatahs ledare:

"Al Naba'a och Salaf och Harash är inte det samma som Aga, Haifa eller Jerusalem som är ockuperade."³⁴

Genom att utöva sin "rätt att icke ingripa" hjälpte PLO till att försäkra att revolten krossades och att "frizonen" förvandlades till en kyrkogård för proletärerna. Trots deras roll i "kontraupproret" i Tel-Al-Zatar var en starkare libanesisk stat det sista Israel önskade sig. Tvärtom uppmuntrade både Israel och Syrien en "balkanisering" av landet för att förbättra sina strategiska positioner. Fragmentiseringen av den libanesiska bourgeoisien till stridande fraktioner utgjorde grunden för dessa grannländers intervenering i inbördeskriget. I Israels fall fanns ytterligare ett motiv för engagemanget i Libanon: PLO:s närvaro.

PLO:s strävan efter en "stat i staten" kunde inte samexistera med Israels order angående Libanon. Den massiva närvaron av palestinier stod i vägen för Israels strategiska intressen, och dess önskan att driva ut PLO, och ledde till 1982-års invasion av Beirut. Grunden till PLO:s tilltalande nationalism hade lagts i och med deras vilja att gå i väpnad kamp mot den israeliska staten. Dess fördrivning från både Jordanien och Libanon visade emellertid svagheten inför den israeliska militärmakten. Deras förödmjukande evakuering från Beirut bekräftade att de hade misslyckats att infria sin strategi med väpnad kamp. Ett mönster liknande det i Jordanien följde sedan, med fördrivandet av PLO vilket rensade vägen för falangisternas massaker på palestinier i flyktinglägren i Sabra och Shatila, med hjälp av den israeliska armén.

Den israeliska invasionen av Beirut var även förödmjukande för det "anti-imperialistiska lägret". Med Egypten inom den amerikanska intressesfären nu, var Syrien den huvudsakliga pro-sovjetiska kraften i regionen. Det var inte bara PLO som tvingades på knä av den israeliska invasionen, även den syrianska armén tvingades att dra sig tillbaka.

Det stod vid varje konfrontation alltmer klart att palestinerna inte kunde förvänta sig mycket hjälp från arabstaterna. Kriget 1967 och 1973 hade effektivt underminerat panarabismen, och bekräftat Israel som den militära supermakten i regionen. Arabstaterna hade föga politisk vilja att attackera Israel. Trots sitt närmande till Israel var Egypten mer välkomna än PLO vid 1987 års Amman-möte, vilket indikerade arabstaternas ökande orientering mot USA. Arafat sattes på plats av kung Hussein, och det stod klart att Iran-Irak-kriget var av större prioritet hos delegaterna än palestinerna. Detta bekräftade den vitt spridda uppfattningen bland de boende i de ockuperade territorierna att ingen förutom de själva kunde få bukt med den israeliska dominansen.

³¹ 'In memory of the proletarian uprising in Tel-Al-Zatar' (*Worldwide Intifada* #1, sommaren 1992)

³² op. cit.

³³ Falangisterna var en kristen milis som stöttades av Israel.

³⁴ 'In memory of the proletarian uprising in Tel-Al-Zatar', op. cit.

Intifadan (1987-93)

Initiativet till Intifadan kom från de boende i flyktinglägret Jabalaya i Gaza, inte från PLO, som nu var baserade i Tunisien och som helt togs på sängen. Det var en spontan massreaktion från Jabalaya-borna mot dödandet av palestinska arbetare av ett israeliskt fordon, och det spred sig snabbt till Västbanken och resten av Gazaremsan.

I ett längre perspektiv bidrog Intifadan till den politiska rehabiliteringen av PLO.³⁵ När allt kommer omkring kan PLO visa sig vara något mindre ont än proletariats självaaktivitet. PLO:s förhandlingsstyrka berodde emellertid på möjligheten, som ”den enda legitima representanten för det palestinska folket”, att kontrollera sin valmanskår, något som aldrig kunde tas för givet, särskilt nu sedan väpnad kamp som strategi hade visat sig så fruktlös. Detta gjorde det svårt för dem att kväva ett uppror som initierats av proletärer, som hade föga intresse av nationalism och som hatade den palestinska ”trasbourgeoisien” nästan lika mycket som den israeliska staten.

En ”nationell befrielsekamp”?

Bulletinen *Worldwide Intifada* #1 från 1992 försöker motsätta sig det konventionella vänsterperspektivet på Intifadan genom att betona motsättningarna mellan de palestinska klasserna.³⁶ Samtidigt som perspektivet i *Worldwide Intifada* #1 helt klart är bättre än stöd för ”nationell befrielse” har deras argument vissa svagheter. Även om *Worldwide Intifada* #1 helt riktigt identifierar nationalismen som innehållande ”fröet till nederlag” för 1987 års Intifada diskuterar de nationalismen i det abstrakta, som om det vore något slags psykologiskt trick av den palestinska bourgeoisien mot den palestinska arbetarklassen.³⁷ Det är sant att nationalismen är en ideologi. Denna ideologi är emellertid mer än blott en illusion: den har makt eftersom den har en materiell grund i vardagslivet.

Det är emellertid klart att många delar av denna Intifadan gick långt bortom nationalismen. Även om många kommentatorer tar det för givet att Intifadan, ända från starten, var en kampanj för att bilda en palestinsk stat, visar de första dagarna av upproret något annat. När IDF (de israeliska säkerhetsstyrkorna, *övers. anm.*) förhörde de första hundra ”upprorsmakarna” som de arresterade fann de att dessa proletärer var ”oförmögna att repetera ens de vanligaste parollerna som användes i PLO:s standardpropaganda, och även det centrala konceptet i den palestinska kampen – rätten till självbestämmande – var helt obekanta för dem”.³⁸ Vilken skandal!

Intifadan som klasskamp, och klasskampen inom Intifadan

Den palestinska bourgeoisiens underordning av den israeliska staten tog sig formen av ett undertryckande av palestinsk kapitalackumulation, så att den palestinska bourgeoisien var oförmögen att ändamålsenligt utveckla produktivkrafterna. Även om en del palestinier var anställda i palestinska verkstäder, bondgårdar och mindre fabriker var dessa hänvisade till sektorer som inte konkurrerade med israeliskt kapital. Därför spenderades en övervägande del av den palestinska bourgeoisiens pengar på personlig konsumtion snarare än som pengakapital på produktiv konsumtion. Det faktum att massarbetslöshet och fattigdom för proletärer förekom jämte ”trasbourgeoisien” iögonfallande rikedomar skärpte klassmotsättningarna och det kom upp till ytan under de första dagarna av upproret 1987.

Under de första dagarna av upproret i Gaza plundrade tusentals proletärer sina markägande grannars grödor. Många markägare tvingades att deklarerat drastiska hyressänkningar. Rika ur lokalbefolkningen vände sig till IDF för att de skulle skydda deras egendom. I kravallerna blev stridsropet, ”först armén, sedan Rimal!”³⁹ Rimal var en rik palestinsk förort till Gaza City. När de israeliska myndigheterna gav ut nya id-kort för att slå ner upproret, var detta det område de valde som ett mjukare område att testa rutinen på. Tursamt för PLO så var de tillräckligt enade för att få in en fot i upproret, via förekomsten av United National Leadership of the Uprising (Unlu). Dessa var baserade i territorierna och hade därmed mer trovärdighet som ett medel att återvinna de lokala militanterna än det Tunisien-baserade ”femstjärniga PLO”. Därför var de bäst placerade för att försöka vända upproret från en attack mot all form av borgerlig auktoritet till ett försök till ”nationellt” samförstånd att skapa ett embryo till palestinsk stat ur. Men på grund av den israeliska statens oförsonlighet förutsatte detta att man gjorde territorierna oregerbara, en situation som lätt kunde glida dem ur handen.

En månad efter upprorets första dag gav Unlu ut sin första kommuniké, som främst riktade sig till ”den modiga palestinska arbetarklassen”, därefter de ”modiga, militanta affärsägarna”, och som hyllade PLO som den ”enda legitima representanten för det palestinska folket”.⁴⁰ Ett år senare klumpades proletariats och småbourgeoisien ihop till ”vår heroiska folkmassan”, men genomgående i kommunikéerna förblev PLO den ”enda legitima representanten”.⁴¹

Trots den påstådda klassöverskridande enheten som fördes fram av Unlu behövde småbourgeoisien ofta hotas

³⁵ Omkring samma tid hade de olika nationalistiska fraktionerna förenats med hjälp av sovjetiska medlare, och PCP (Palestinian Communist Party) hade givits fullvärdigt medlemskap i PLO. Det bör påtalas att denna förlikning kom efter påtryckning från palestinerna i territorierna, som alltmer stod under belägring från de nya bosättningarna.

³⁶ Se ’Palestinian autonomy? Or the autonomy of our class struggle?’ (*Worldwide Intifada* #1, sommaren 1992). Utgiven på svenska av Arbetarfront våren 1993 som *Global Intifada*, återutgiven 1999 av ”några autonoma vänsteraktivister i Göteborg”, *övers. anm.*

³⁷ Se ’Intifada: uprising for nation or class?’ (op. cit.). *Global Intifada* (”några autonoma...”) s. 6.

³⁸ IDF-rapporten citerad i op. cit. *Global Intifada* s. 6 (korr.).

³⁹ op. cit.

⁴⁰ Från ’Call no. 2 – the united national leadership for escalating the uprising in the occupied territories, 10 januari, 1988’ (*No voice is louder than the voice of the uprising*, Ibal Publishing Ltd., 1989).

⁴¹ Från ’Call no. 32 – the call for revolution and continuation, 8 januari, 1989’ (op. cit.).

för att de skulle stänga sina affärer under strejkdagar. Ibland var det tillräckligt att ett barn stod utanför en affär med en tänd tändsticka för att påminna dem om att deras affär kunde utsättas för repressalier. Det förekom även påtryckningar från de militanta proletärerna i frontlinjen som menade att ”vi är beredda att offra våra liv för kampen, är det då för mycket begärt att ni offrar en del av era profiler?”⁴² Det vore dock ett misstag att tro att småbourgeoisien behövde släpas sparkande och skrikande till Intifadan, även om detta förekom. Affärs- och verkstadsägare fick sin egendom konfiskerad för att de vägrade betala skatt till militärregeringen, och affärsinnehavare i Beit Sahour genomförde en tre månader lång ”kommersiell strejk” i protest mot dessa åtgärder. För att kunna utvecklas till en regelrätt bourgeoisie behövde de en egen stat, med en rimlig mängd mark. I praktiken påskyndade egendomskonfiskeringen deras proletarisering istället för att bidra till deras utveckling mot en fullfjädrad bourgeoisie. ”Kommersiella strejker” fick ofta som resultat att palestinska handlare drevs i konkurs.

Även om alla klasser i viss utsträckning kunde spela sin roll i störandet av den israeliska ekonomin, genom att förvägra militärregeringen skatteintäkter eller genom att bojkotta dess varor, kom det tydligaste störningsmomentet från arbetarklassen. I den vilda generalstrejken i december 1987 struntade 120 000 arbetare i att dyka upp på sina jobb i Israel. Detta sammanföll med citrusskörden, där palestinerna utgjorde en tredjedel av arbetskraften. Detta kostade det israeliska jordbruksdepartementet \$500 000 under upprorets första två månader, på grund av förlorade ordrar från den brittiska marknaden. Många palestinier arbetade även som daglönare i en annan nyckelsektor, i byggindustrin på båda sidor om den gröna linjen. Dessa kunde uppnå vad både PLO och fredsrörelsen bara kunde drömma om: att resolut stoppa bosättningsbygget.

”Stenupproret”

Det finns en historia om ett gräl under Intifadan. När någon försökte hävda sin auktoritet genom att påstå sig vara en av ledarna för Intifadan höll en 14-åring upp en sten och sa ”*detta* är Intifadans ledare”. Så mycket för Unlu! Så kallade ”ledare” attackerades av palestinier vid demonstrationer när de blev allt för moderata⁴³. PNA:s försök idag att militarisera den nya Intifadan är en taktik för att försöka undvika att denna ”anarki” uppstår igen.

Det spridda bruket av stenar som vapen mot den israeliska militären har blivit till en påminnelse av arabstaternas misslyckande att segra över Israel med konventionell krigsföring, för att inte nämna PLO:s ”väpnade kamp”. ”Obeväpnat” civilt ”tumult” förkastade ”statens krigsföringslogik”⁴⁴ (även om det även bör ses som ett svar på en desperat situation, där ”martyrdöden” kan vara att föredra framför den aktuella helvetessituationen). Till viss del har stenkastandet överflyglat den israeliska statens vapenmakt. För att kunna behålla sin finansiering och sitt stöd från USA var Israel tvunget att upprätthålla skenet av att vara en demokrati rustat till strid mot de barbariska horder som ockuperat. Dödandet av alltför många obeväpnade civila kunde skada detta, vid en tid då Egyptens pro-amerikanska ställning hotade att underminera Israels roll som strategisk tillgång.

Det betyder dock inte att de helt och hållet lät bli: i mitten av juni 1988 hade redan 300 palestinier dödats av IDF. Personliga dilemman efter erfarenheten av att konfrontera obeväpnade civila med dödliga vapen ökade emellertid trycket på de israeliska soldaternas moral. De påstods vara en del av denna mäktiga armé som hade besegrat Egypten och Syrien, och här beordrades de att skjuta skarpt mot barn som var beväpnade med stenar! Detta bidrog till en återvänt i ”samvetsvägransrörelsen”.⁴⁵

Stenarna var även en utmärkt ”utjämnare” då de var vapen som alla hade tillgång till. Det palestinska proletariatet tog tämligen bokstavligen kampen i egna händer, efter årtal av framgångslös vädjan till den arabiska bourgeoisie. I frontlinjen för kampen stod en ny generation unga proletärer som hade växt upp under ockupationen. I och med att Intifadan utvecklades från ett spontant proletärt uppror till en nationell rörelse under Unlas beskydd kom den emellertid att ge uttryck för en olustig allians mellan proletariatet och småbourgeoisien.

Den israeliska bourgeoisieens respons

Under 1970- och 1980-talet var den israeliska regeringen obeveklig att den inte skulle ha något att göra med PLO. Denna politiska konsensus inbegrep ”vänstern” i Peace Now. De skråniga ”byförbundsmarionetterna” var emellertid ett totalt misslyckande i att sätta upp ett alternativt palestinskt ledarskap som man kunde samarbeta med.

Intifadan drev Peace Now i en radikalare riktning, eftersom mindre fredsgupper redan knöt kontakter med palestinerna, vilket i allmänhet antog formen av ”humanitärt” stöd. Fredslägrrets långsiktiga strategi krävde en ”fredspartner”, och misslyckandet med ”byförbunden” gjorde PLO till den enda möjliga.

Dessutom stod den israeliska bourgeoisie alltmer utan valmöjligheter, på grund av det omöjliga i den idé de lekt med sedan mitten av 1980-talet, att förflytta palestinerna en masse till Jordanien. Jordanien hade redan sitt eget palestinska problem, och vid slutet av 1980-talet var det sista kung Hussein önskade fler av dem att ta hand om. Palestinska byråkrater på de ockuperade områdena, utsedda antingen av Jordanien eller Israel, hade tvingats att avgå eller ställas inför revolutionär rättvisa. Om detta var ett exempel på hur mycket kung Hussein var att föredra framför

⁴² Citerat i Andrew Rigby, *Living the Intifada* (1991, Zed Books).

⁴³ Till exempel att dela plattform med Meretz (ett israeliskt mitten-vänsterparti).

⁴⁴ Se 'Future of a Rebellion' (*Le Brise-Glace*, 1988).

⁴⁵ Betydelsen av och storleken på denna rörelse kan bli överskattad, och blir det också ofta. Den har alltid varit tämligen liten.

Israel av sina framtida undersåtar, var han bara alltför glad att skaka av sig sina anspråk på Västbanken.

Trots dessa faktorer var Likud-grenen i samlingsregeringen oförsonlig, men USA stod under allt hårdare internationellt tryck att upphöra med sin bojkott av PLO. Även om Likuds instinkter tenderade till öppen repression så fanns det en gräns för vad som kunde uppnås med öppet våld och terror, på grund av det ökande trycket från USA och de israeliska värnpliktigas olust att delta i orgier i dödande. Dessutom hade det varit "hårdhandskarna" som först och främst hade bidragit till att skapa förutsättningarna för revolten.

När USA gick med på att erkänna PLO om konflikten trappades ner, vilket band PLO till att erkänna Israel, tvingades Israels premiärminister Yitzak Shamir att ge försäkringar om tillmötesgåenden. Hans bud med "fria och demokratiska val" av palestinska delegater som skulle förhandla om en interimperiod för en självstyrande administration" gjordes även till ett villkor för nedtrappningen av oroligheterna.

Även om PLO formellt hade erkänt Israels "rätt att existera" så tidigt som i december 1988 var processen för Israels erkännande av PLO långtifrån avslutad. Processen att få PLO och Israel till förhandlingsborden hamnade i dödläge, och tog sig aldrig vidare från att tala om samtal, och Israels försinkingstaktik (samtidigt som man ständigt mördade palestinier) visade sig lönsam. Den israeliska ekonomin, som mildrades av amerikanskt stöd, kunde absorbera de ekonomiska avbrottens initiala shock; men ju längre Intifadan pågick, desto mer mattade den ut sig själv. Allt medan tiden gick förstördes det lilla som hade varit den palestinska ekonomin. Under tiden kunde det israeliska kapitalet se sig om efter alternativa källor till billig arbetskraft, för att åsidosätta palestinerna och pressa ut dem från den israeliska arbetsmarknaden.

Islamisterna

Det började även ett kapplöpningsslag om vem som skulle vara den ledande vakthunden på de palestinska gatorna. De nationalistiska gängen låg redan i träning för sin framtida roll som väktare av den borgerliga lagen och ordningen och egendomsförhållandena. När upproret mattade ut sig självt decimerades proletariatet i de ockuperade områdena av fraktionsstrider och "kollaboratörsdödande", och fler palestinier dödades av andra palestinier än av israeliska styrkor under våren 1990. Många av dessa "kollaboratörer" var "plundrare" eller klasskampsmilitanter.

Andra involverades i tämligen nya grupper, Hamas och Islamska Jihad. I sina försök att skapa en autentisk palestinsk motvikt till PLO hade Israel uppmuntrat framväxten av det muslimska brödrskapet i början av 1980-talet. Efter att brödrskapet hade visat sina anti-proletära "kvalifikationer" genom att bränna ner ett bibliotek som ansågs vara en "grogrund för kommunism", började Israel förse dem med vapen.⁴⁶ Eftersom de trodde att den israeliska dominansen endast kunde besegras då alla palestinier blivit sanntroende muslimer, verkade det som om deras tillväxt skulle kunna kväva motståndet mot okkupationen. Under Intifadan ökade emellertid politiseringen av islamisterna, som Islamska Jihad och Hamas. I sina försök att påverka och att utmana PLO organiserade islamisterna strejkdagar rakt motsatt Unlutatumen. Dessa "strejker mot fredsprocessen" bekräftade dem som "en autentisk, inhemska massopposition" till PLO.⁴⁷

Även om Hamas ville underminera PLO så ville de emellertid inte ersätta dem. Deras mer-militant-ändigtävling mot Fatah (PLO:s militära gren) syftade snarare till att garantera sig själva en roll i den framtida palestinska statens karaktär. De förkastade inte bara "fredsprocessen" och dess kompromiss med Israel, de förkastade även själva idén om en sekulär borgerlig stat. Trots sin "förkastande" ståndpunkt sökte Hamas ytterst en kompromiss med PLO, eftersom de önskade påverka formen för den palestinska staten.

Intifadans initiala steg hade inbegripit element av revolt mot den patriarkala familjens institution. Palestinska kvinnor hade vägrat vara socialt osynliga, och de hade konfronterat militären. I Ramallah kastade en grupp flickor sten mot sina föräldrar när de försökte hindra dem från att kravalla! För Hamas måste en palestinsk stat per definition vara en muslimsk stat, vilket medger påbud av *sharialagar* för att återställa själva formerna för den "lågintensiva sociala kontrollen" som Intifadan hade ifrågasatt.

Gulfkriget

"Fredsprocessen" sinkades ytterligare av Gulfkrisen, som kom att ifrågasätta Arafats dubbla lojaliteter. Samtidigt som stora delar av den arabiska bourgeoisien ställde sig på USA:s sida hade Arafat inte råd att göra det på grund av Iraks pro-palestinska hållning och palestinernas masstöd för deras konfrontation med USA. Gulfkriget underminerade slutligen illusionerna om en "progressiv nationalism", uppbackat av det nu upplösta Sovjetunionen. Samtidigt understödde *scud*-attackerna mot Israel bilden som fanns i väst av landet som en demokratisk bastion mitt ibland aggressiva "skurkstater".

Trots den nya globala realiteten som följde efter Sovjetunionens kollaps har Israel fortsatt vara en vital strategisk tillgång för amerikanskt kapital. Det fåtal arabstater som hade orienterat sig mot Moskva var samtidigt tvungna att påbörja sin trevande omgruppering mot väst för att hitta en ny sponsor. Nästan omedelbart fick den motsträviga arabiska bourgeoisien en möjlighet att demonstrera sitt grepp om "den nya världsordningen" genom att ställa sig på koalitionens

⁴⁶ Se Andrew Rigby, op. cit. Islamismen är en modernistisk politisk rörelse, som emellertid går tillbaka till förkapitalistiska former. Därför är den kapabel, i likhet med fascismen, att positionera sig själv mot både kommunism och kapitalism (dess politiska opposition mot kapitalismen är i verkligheten en moralisk opposition mot "ockerränta"). Precis som former av anti-semitism och anti-amerikanism är det en pseudoanti-kapitalism.

sida mot Irak. Nästan alla de betydande arabiska kapitalen tog detta steg. Mer och mer framstår Gulfriget som ett fall där USA, när de plötsligt slipper det kalla krigets hinder, helt enkelt i de mest brutala och egenmäktiga termer demonstrerade sin totala dominans över mellanösterns oljefält. Och så fort som den tidigare "skurklydstaten" hotades av ett kurdiskt uppror i norr och ett shiitiskt uppror i söder släppte USA Irak från kroken och föredrog en arabregim som de kunde demonisera och straffa periodvis framför risken att själv behöva krossa en social revolution som riskerade att ytterligare intensifiera de anti-amerikanska stämningarna i Mellanöstern.

Gulfriget var en del av en allmän omformning av områdets arbetarklass. Massfördrivningen av palestinska arbetare bort från Kuwait bidrog till det allmänna författigandet av det palestinska proletariatet, varav en del hade avnjutit en levnadsstandard som översteg sina judiska grannar på grund av de löner som tillsändes dem från släktingar i Kuwait.

Det totala utgångsförbud som påbjöds av Israel under kriget ökade de ekonomiska problemen i territorierna. Det gav israeliska chefer chansen att sparka många palestinska arbetare med hänvisning till att de hade lytt utgångsförbudet, eller att de hade trotsat det eller att de måste lyda det i framtiden. Detta skärpte i sin tur klassmotsättningarna i territorierna, vilket ledde till stölder och en allmän laglöshet. Under utgångsförbudet attackerades affärer, som ansågs ta ut överpriser, och tvingades sänka sina priser.

Vägen till Oslo

Med USA i en ställning av ohotad hegemoni i Mellanöstern i efterdyningarna från Gulfriget och med hotet från den islamska militansen i stort omhändertaget av den inhemska bourgeoisien, speciellt i Egypten och Syrien, var det enda problemet som återstod för USA palestinerna. Ett folkligt stöd för den första Intifadan var utan tvekan ett hot mot amerikanska intressen och "Oslo-fredsprocessen" var, på en retorisk nivå, inget mindre ett slut på de år av konflikter och krishantering som åtskilliga USA-administrationer hade tvingats ta itu med.

Efter att USA:s arabiska allierade hade klarat Gulfrigets viktiga lojalitetstest så öppnade den "nya världsordningen" upp möjligheten till Israels friställande från att vara USA:s huvudsakliga strategiska intresse i regionen, då en stor del av den arabiska bourgeoisien var eftergiven och Israels misslyckande att lösa Palestina-problemet hotade denna mycket utbasunerade nya epok av borgerlig fred.

För den israeliska staten betydde eftergifterna till palestinerna att de måste konfrontera sin egen arbetarklass. Då den israeliska ekonomin fortfarande vacklade efter krisen och Intifadan, behövde de därför det amerikanska stödet, vilket kunde användas för att trycka på den israeliska staten mot en kompromiss med palestinerna.

Runt 1989 hade USA blivit alltmer frustrerade över bristen på framsteg i lösningen av Intifadan. Israel förväntades vara en av deras poliser i regionen. Istället hade de fått ett inhemskt uppror på halsen, som hotade destabilisera regionen på grund av den palestinska diasporan. Yitzak Shamir var inte i stånd att lösa situationen – särskilt nu sedan samlingsregeringen hade kollapsat och han stod under tryck från högerkoalitionen.

Med valet av en Labour-regering som ämnade accelerera "fredsprocessen" ville Hamas stärka sin grund som det främsta "förkastningsalternativet" till PLO. Dödandet av sex israeliska soldater i december 1992 av Hamasgerilla var beviset på att Israels odlande av politiska islam som en motvikt mot PLO hade betalat sig, om än inte på det sätt de hade hoppats. Hamas uppgång hade dödliga sidoeffekter, men utgjorde även en förevändning för IDF att gå hårt fram under våren 1993. Gaza tog emot det värsta av detta på grund av sin påstådda roll som en "bas för Hamas".

Som en del av denna allmänna repressionsvåg påbjöd Israel även en "obestämd" stängning av territorierna, och använde "anti-terrorism" som förevändning. Detta innebar att 189 000 palestinier inte kunde ta sig till sina jobb i Israel. Stängningspolitiken har använts till och från under hela 1990-talet som en "kollektiv bestraffning" för självmordsbombningar och andra attacker. Efter stängningen av de ockuperade territorierna i mars 1993, som skapade arbetskraftsbrist i bygg- och jordbruksnäringen, gav regeringen grönt ljus för anställning av gästarbetare.

Intifadan tvingade därmed den israeliska bourgeoisien att avsluta palestiniernas exklusiva monopol på arbetsmarknadens absoluta botten, samt att finna en mindre labil källa till billig arbetskraft. På grund av sin befästa ställning var det svårt att tvinga judiska arbetare till denna roll. Vid Intifadans början hade byggerna i Jerusalem utan framgång försökt rekrytera judisk arbetskraft för dubbelt så mycket som en normal palestinsk lön. Uppenbart tenderar de judiska arbetarna att vara mer lojala mot staten och att identifiera sig med säkerhetsåtgärderna. Att tvinga ner dem till arbetsmarknadens botten skulle emellertid medföra en omförhandling av klasskompromissen som gjordes efter 1967, och det var redan brist på judisk arbetskraft som det var. Under 1980-talet lämnade fler judar Israel än det kom nya.

Sovjetunionens kollaps verkade ge en lösning, i form av en ny våg potentiell invandring. Detta var inte oproblemiskt, då de nya invandrarna hade velat komma till USA och för att stå ut med att ha hamnat i Israel krävde de sin del av den sionistiska kakan. Arbetsmarknadens botten var milsvitt från de yrkeskarriärer många av dem hade gjort i Sovjetunionen.

Vidare behövde Israel amerikanskt stöd för att kunna absorbera de nya invandrarna, och på grund av den amerikanska bourgeoisiens frustration över den israeliska förhållningen av en kompromiss, hotade Bush d.ä. 1991 att vägra dem lån och gjorde klart för dem att de inte skulle kunna integrera de nya invandrarna utan verkliga framsteg i lösningen av Intifadan.

De ryska invandrarna har blivit en tvistefråga i det israeliska samhället, på grund av den vitt spridda uppfattningen att de har kommit till rätta på andra judiska arbetares bekostnad. Behovet av att låta vågen av ryska invandrare komma

till rätta är kopplat till hyreshöjningar i ”attraktiva områden” – vilket trängt ut fattigare judar och ökat kravet på en expanderande av bosättningarna. Denna förbittring, tillsammans med en allmän oro över uppluckringen av statens judiska karaktär, har ökat på ryktena om bristen på autensitet i de nya invandrarnas ”judiska identitet”.

Denna oro har ytterligare givits bränsle av det vittspridda användandet av icke-judiska gästarbetare från Östeuropa och Stilla-havsområdet. De är huvudsakligen från Rumänien och Filippinerna, även om en del av dem kommer från Jordanien och Egypten, och anställs i allmänhet genom förmedlare så som Manpower. De utsätts för väldigt dåliga arbetsförhållanden, dåligt boende och det förekommer åtskilliga exempel på fysiska övergrepp från arbetsgivarna.⁴⁸ Arbetarnas pass behålls av förmedlingarna som en självklarhet och därmed är de bundna till jobbet om de önskar stanna i landet. Många arbetsgivare håller inne betalningarna och låter deportera de anställda om de kräver sina löner. Under senare tid har arbetare tvingats betala en deposition till förmedlingarna som de bara kan få tillbaka om de slutför sina kontrakt. Med dessa villkor är det föga förvånande att många utländska arbetare föredrar att arbeta illegalt.⁴⁹ De flesta manliga utländska arbetarna arbetar på byggen och inom lantbruket, men framförallt på byggen. Byggindustrin vill ständigt anställa fler utländska arbetare och regeringen sätter hela tiden en gräns för hur många visum de ger, vilket skapar en marknad för illegala arbetare. De utländska arbetarna arbetar för lägre lön än palestinierna i Israel och från territorierna, och vid ett tillfälle har detta lett till en pogrom i en palestinsk stad i Galiléen mot jordanska och egyptiska husockupanter.

Den massiva palestinska arbetslösheten, Hamas utmaning av ledarskapet och Arafats isolering i sitt stöd för Irak i Gulfkriget har försvagat hans förhandlingsposition. Där Hamas framväxt representerade den lokala småbourgeoisins mer ”förkastande” politik, var diasporans handels- och finanskapitalister mer villiga att ge den författigade palestinska statsbildningen ett erbjudande. När allt kom omkring behövde de inte mark för att kunna realisera sina profiler och till skillnad från den lokala småbourgeoisien konfronterades de inte av de israeliska styrets vardagliga realiteter. Å andra sidan kunde deras relativa säkerhet utsättas för risker om de stack ut hakan allt för mycket mot den ”nya världensordningen”.

”Oslo-fredsprocessen” (1993-2000)

Tidigare känd som Gaza-Jeriko-överenskommelsen var Oslo-överenskommelsen ett hopkok av avtal som PLO hade förkastat i årtal. PLO erbjöds administrera Gaza och Jeriko, som ett första steg. Även om mer mark motvilligt lämnades, kontrollerade Israel fortfarande gränserna, utrikespolitiken, etc. Avtalet var emellertid så pass förödmjukande för PLO att till och med Israel var rädda för att de tog i för mycket.

I Kairo varnade Israels miljöminister för att ett ”besegrat” PLO inte låg mer i Israels intresse än ett segerrikt. ”När du vrider om Arafats arm i säkerhetens namn måste du vara försiktig så att du inte bryter den. Med en bruten arm kommer inte Arafat att kunna behålla kontrollen i Gaza och Jeriko.”⁵⁰

Avtalet har ofta jämförts med ”Bantustansystemet” som fanns i Sydafrika. Fortsättandet med bosättningarna och byggandet av ”endast-bosättare”-vägar har förstärkt likheterna.

De flesta palestinska nationalistgrupperingar motsatte sig Oslo-överenskommelsen från början, men beslutade sig för att fortsätta med sin roll som ”lojal opposition”. Hamas har fortsatt sina attacker mot israeler men inte mot den palestinska myndigheten PNA (Palestinian National Authority). Under PNA-styrets början sa Hamas: ”Vi välkomnar de palestinska säkerhetsstyrkorna som bröder”, och lovade ”dra tillbaka de separat utlysta strejkdagarna för att lätta vårt folks ekonomiska bördor”. Leninistgrupperna, huvudsakligen DFLP (Democratic Front for the Liberation of Palestine) och PFLP (People’s Front for the Liberation of Palestine) har mindre stöd än Hamas och verkar inte kunna påverka, de motsatte sig Oslo men förespråkade ingen aktiv kamp mot PNA eller ens mot Israel, åtminstone fram till Intifadans inledning.

PLO:s polisiära roll

Trots rollen som ”lojal opposition” dog inte motståndet på Västbanken och Gaza-remsan bara ut när PNA trädde i tjänst. Arafats ankomst till Gaza den 1 juli 1994 blev inte den hyllade hjältens välkomnande som han hoppats på, och PNA sprang omkring och försökte desperat piska upp en folklig massentusiasm kring hans återvändande från exilen.

Gasas proletärer var mer intresserade av priset på basvarorna. Grönsakspriset pressades upp med 250 procent av de relativt fria exportvillkoren som gavs åt den palestinska jordbruksproduktionen på den israeliska marknaden genom 1994 års Paris-protokoll. Israel hjälpte till att skruva upp situationen genom att omedelbart stänga Gaza-remsan och att döda palestinier under de resulterande kravallerna.⁵¹ Hamas dödade israeler i vedergällningar och den nya PNA

⁴⁷ Från Graham Usher, *Palestine in crisis: the struggle for peace and political independence after Oslo* (Pluto Press, 1995).

⁴⁸ Dokumenterat av Kav la Oved (Workers’ Hotline, http://www.kavlaoved.org.il/index_en.html)

⁴⁹ Det finns grovt räknat 100 000 utländska arbetare i Israel. Mer än 66 000 arbetar på byggen (av en total byggarbetskraft på 160 000). Inom bygg är omkring 51 000 av de utländska arbetarna registrerade och 15 000 illegala.

⁵⁰ Graham Usher, op. cit.

tog avstånd från attacker mot Israel och värdade till samarbete med Israel mot varje framtida attack. Detta ledde nästan omedelbart till stora demonstrationer i protest mot PNA:s ställning.

För Israel betydde den palestinska autonomin i de mest befolkade områdena, att den politiska bördan att upprätthålla den allmänna ordningen hamnade på den palestinska bourgeoisins axlar, som inte var bunden till Israels till formen västeuropeiskt demokratiska göranden och låtanden. PNA spenderar största delen av sin budget på säkerhet (de mesta pengarna som öronmärkts för ekonomiska förändringar har ”försvunnit” i det notoriskt korrupta PNA), med en polisman per trettio palestinier.⁵² De har återinfört dödsstraffet, vilket har använts till offentliga avrättningar på ”kollaboratörer” under den nya Intifadan, och de har fängslat ett oräkneligt antal människor utan rättegång – i allmänhet sina politiska motståndare.

Trots all denna repression inom PNA:s område har det förekommit protester och generalstrejker mot PNA:s behandling av Hamas-militanter. I flyktinglägren i Gaza, som Arafat alltid högst motvilligt har besökt, förekom vapenstrider mellan PNA-styrkor och lägerinvånare ett flertal gånger under sommaren 2000; med motståndare arresterade och kvarhållna utan rättegång. 200 lärare lämnade facket för att det ansågs stå för nära PNA, bildade ett oberoende fack, stängde skolan och inledde en långvarig strejk.⁵³ Många av dem har fängslats. Nyligen publicerade och spred även 20 akademiker och professorer som bodde på PNA:s område ett manifest som kritiserade PNA.

Fredsprocessen och det israeliska kapitalets omstruktureringen

För den del av den israeliska bourgeoisien som sökte en kompromiss med palestinerna representerade Oslo en tredje väg mellan 1970-talets intensivackumulering och de expansionistiska drömmarna om ett större Israel. Om det inte gick genom erövring så skulle det israeliska kapitalet söka sig nya investeringsområden genom en större integrering i regionens ekonomi. Importkontrollen måste överges för att öka konkurrensen och de stora statsägda konglomeraten måste privatiseras, och de privata underleverantörernas och bemanningsföretagens roll öka. För den israeliska staten innebar detta att de måste disciplinera den israeliska arbetarklassen, samtidigt som de flyttade den politiska bördan av den sociala kontrollen över palestinerna till den nya palestinska statbildningen.

Oslos universalmedel har emellertid mött opposition från proletariatet, både det israeliska och det palestinska. 1996, tre år efter att Yassir Arafat och Yitzhak Rabin skakat hand på vita husets gräsmatta, ledde Likud-regeringens försök att introducera privatiseringar till en våg av industriell oro, samtidigt som byggandet av en tunnel i Jerusalem orsakade kravaller som resulterade i det högsta antalet palestinska dödsfall på tjugo år av ockupation. Icke desto mindre hade inte denna kamp några kopplingar och de försök till ekonomisk rationalisering som Oslo representerat fortsatte i stort sett obehindrat.

Den palestinska arbetarklassen

Oslo-avtalet hade köpt den israeliska bourgeoisien mer tid för att ersätta de billiga palestinerna som ständigt skapade avbrott i produktionen, med billigare och mindre labil arbetskraft. Tusentals palestinier sparkades under Gulfkriget. Detta var möjligt på grund av att de kunde ersättas av gästarbetare, som vi diskuterade tidigare. Bruket av invandrad arbetskraft tillät Israel att sätta upp en långt mer effektiv blockad mot territorierna än de någonsin hade kunnat under den förra Intifadan. Blockaderna, som trädde i kraft när PNA fick makten, gjorde det svårt eller omöjligt för palestinerna att ta sig till sina arbeten i Israel. Detta bidrog till att skapa massarbetslöshet i Gaza, med arbetare som på ett sätt eller annat måste ta sig igenom blockaderna för att kunna samlas på ”slavmarknaderna” i vägkorsningar i Jaffa, istället för att arbetsgivarna hämtade upp arbetarna från ”slavmarknaderna” i territorierna.⁵⁴ Men som Peres lade fram det i november 1994, tre månader efter kravallerna vid checkpoint Erez, ”om palestinerna inte längre kan arbeta i Israel, måste vi skapa förutsättningar för att kunna flytta jobben till arbetarna.”⁵⁵

Detta genöförs i huvudsak på två sätt. En del palestinier arbetar i de nya industriområdena, av vilka fler planeras alldeles innanför de jordanska och libanesiska gränserna.⁵⁶ Många andra palestinier arbetar för palestinska underleverantörer. Underleverantörerna importerar israeliskt råmaterial och betalar väldigt låga löner. Produkterna säljs sedan av israeliska företag, vilket möjliggör för de israeliska cheferna att öka sina profiler på grund av de palestinska lönenivåerna. Detta nya samarbete mellan den israeliska och den arabiska bourgeoisien har inte bara förvärrat arbetsförhållandena för det palestinska proletariatet, det har även utökat proletariseringen av den palestinska

⁵¹ Det har förekommit många kravaller, särskilt vid Erez-övergången, av tusentals palestinier som inte kunnat ta sig till sina jobb i Erez industriområde på andra sidan. Under en av dessa kravaller sattes en bensinstation i brand, bussar på en parkeringsplats antändes, 65 palestinska arbetare skadades och två dödades. Den nya palestinska polisen hamnade i skottväxling med den israeliska armén och 25 av dem skadades.

Under samma månad drabbade Gaza-arbetare samman med IDF under brödkravaller.

⁵² Ett av skälen till betoningen på säkerhet har varit att tillgodose Fatahs kader genom att ge dem jobb att utföra.

⁵³ Lärare på PNA:s område är mer proletariserade än de flesta i Väst, då deras lärarlön inte räcker för att överleva och de måste arbeta som jordbruksarbetare, etc. när skolorna har lov.

⁵⁴ Under PNA-styrets första dagar hade arbetslöshetsnivån i Gaza nått 60 procent och endast 21 000 av de 60 000 palestinier som arbetade i Israel tilläts komma in i Israel. Efter kravaller stängde Israel Gazaremsan på obestämd tid. Arbetslöshetsnivån har förvärrats av Khadaffi som har utvisat alla palestinier från Libyen som en solidaritetsgest mot PLO!

⁵⁵ Citerat i Graham Usher, op. cit. Dessa åtgärder är särskilt användbara då de ger israeliska företag möjligheten att sälja sina produkter genom arabiska underleverantörer till arabstater som inte går med på att handla med Israel.

⁵⁶ Även efter att Intifadan startat har den jordanska regeringen inofficiellt frågat det israeliska handelsministeriet och industrin efter ytterligare två industrizoner i Jordanien.

småbourgeoisien. Till exempel har israeliska och palestinska investerare nyligen anlagt ett stort industriområde för produktion av mjölkprodukter alldeles på PNA:s sida av gränsen tillsammans med Tnuva, ett av de största israeliska matföretagen. Detta kommer att underminera och troligen ruinera många palestinska mjölkbönder som idag anställer 13 procent av de palestinska arbetarna i territorierna.

Den palestinska bourgeoisien har accepterat sin underordning under israeliskt kapital, först och främst för att det har gagnat dem men också för att en total brytning med den israeliska ekonomin skulle utsätta dem för konkurrens från grannkapital med tillgång till billigare arbetskraft. Detta skulle ha inneburit ytterliga konfrontationer med arbetarklassen. Den israeliska och palestinska bourgeoisien (liksom den jordanska) delar emellertid samma intresse av att behålla territoriernas billiga och stora arbetskraftsreserv för att attrahera israeliska, palestinska och internationella investeringar.

Den judiska arbetarklassen

Även om palestinerna alltmer pressats bort från den israeliska arbetsmarknaden är inte gästarbetarna en ideal lösning. Helst skulle det israeliska kapitalet behöva påföra den judiska arbetarklassen sämre villkor. När Likud försökte genomföra fler privatiseringar 1996 uppkom emellertid växande oroligheter i den judiska arbetarklassen.

Oslo representerar ytterligare ett försök att fortsätta uppdelningen av den israeliska ekonomin i höglönejobb och osäkra dåligt betalda jobb, samt en omförhandling av klasskompromissen som kom till stånd efter 1967. Oslos försök att "normalisera" Israels handelsrelationer till arabvärlden kan bara betyda att arbetarklassen i Israel kommer att utsättas för konkurrens från lägre betalda arbetare i grannstaterna. Detta är oerhört profitabelt då dessas löner är än lägre än de israeliska palestinernas. Fredsavtalet med Jordanien inkluderade underlättandet av fri rörlighet för kapitalet, så israeliska företag flyttade omedelbart till Jordanien för att utnyttja den billigare arbetskraften. Detta ökade arbetslösheten i de judiska arbetarområdena så som Dimona och bland de kvinnliga arabiska textilarbetarna i norr, och ledde till en arbetslöshetsnivå på 8 procent, som växer.

Precis som det ledde till uppsägningar i den privata sektorn, inbegrep även Oslo-överenskommelsen ökad ekonomisk osäkerhet för den offentliga sektorns arbetare. Mängder av judiska arbetare i den offentliga sektorn har idag tillfälliga kontrakt, speciellt kvinnor, unga och nya invandrare, och det förekommer även underleverantörer i den offentliga sektorn, så arbetsförhållandena är sämre. Judar som går på a-kassa tvingas idag att ta vilket jobb som helst, en erfarenhet liknande vår. Histadrut omfattar allt färre arbetare och kallar sig "Det nya Histadrut" och gör idag undersökningar kring varför folk inte litar på dem. Nyligen var det en stor strejk genomförd av ett oberoende järnvägsfack som krävde att Histadrut skulle erkänna dem. Försök har även förekommit att skapa ett fack för bemanningsarbetare.⁵⁷

I ett försök att hålla den judiska arbetarklassen lugn har dessa åtgärder genomförts tillsammans med en ökad takt av bosättningsbyggande på de ockuperade områdena. Även om varje avtal som mäklats fram av USA innehåller ett israeliskt löfte om att stoppa bosättningarna, har den israeliska bourgeoisien inget annat val än att strunta i dessa löften för att kunna tillgodose de judiska arbetarnas behov. För närvarande försöker Israel undvika detta problem genom att "judaisera" arabiska områden innanför den gröna linjen, en politik som direkt lett till israelisk-arabisk inblandning i den här Intifadan.

2000-talets Intifada

Känd som Al Aqsa-Intifadan på grund av sin koppling till Sharons provokativa besök i Al Aqsa-moskén i september 2000, var den, åtminstone till en början, precis som Intifadan 1987, spontan, "mer framdriven av palestinernas enorma frustration än av något strategiskt beslut från det palestinska ledarskapet".⁵⁸ Det som utlöste en explosion av palestinsk ilska var dödandet av sju palestinier av israelisk "kravallpolis" vid Al Aqsa-moskén dagen efter Sharons besök – och det mycket omskrivna dödandet av en 12-åring vid Gazas Netzarim-korsning. Som vi diskuterade tidigare har det nästan ständigt förekommit kamp på Gaza-remsan och Västbanken. Som den mest långlivade revolten sedan den förra Intifadan har denna förtjänat benämningen "Intifada".

Som vi redan diskuterat följer denna kamp en period av konflikter mellan det palestinska proletariatet och bourgeoisien. Det förekom sammandrabbningar mellan demonstranter och palestinsk polis i Ramallah i september 2000, månaden innan Intifadans början. Det kom i rättan tid för den palestinska bourgeoisien. En proletär massfrustration som vände sig från dem och emot den "verkliga fienden", som de skulle säga. Vidare har Hamas, i det senast upproret, hjälpt till att återställa PLO-PNA:s konstitutionella legitimitet genom att gå med i NIF, det nya paraplyorganet för alla nationalistiska organ för att kontrollera upproret. Den Fatah-baserade palestinska polisen har även hjälpt till att säkra att upproret följer "statens krigslogik", genom att militarisera kampen.

Precis som den föregående Intifadan är det friska upproret emellertid inte totalt kopplat till nationalismens logik, eller ett stöd för den palestinska bourgeoisien. Det har förekommit massprotester över hela arabvärlden, inte bara i den

⁵⁷ Detta har att göra med Kav La Oved (Workers Hotline), en av många grupper som var ett resultat av Matzpens splittring. De stöder utsatta arbetare i rättegångar, de har politisk-industriella tribunaler. De offentliggör även i pressen saker som deporteringar av invandrarearbetare och olagliga avskedanden av palestinska arbetare.

⁵⁸ Graham Usher, 'Palestine: the Intifada this time' (*Race & Class*, vol. 42, #4).

palestinska diasporan. I Jordanien var 25 000 palestinier inblandade i sammandrabbningar med den jordanska armén, vilket ledde till ett förbud mot anti-israeliska demonstrationer i Jordanien, och Egypten har ställts inför de största och mest våldsamma studentprotesterna sedan 1970-talet.

*De israeliska araberna*⁵⁹

Vidare har den gröna linjen suddats ut med de israeliska arabernas ökade inblandning som ett distinkt element i denna Intifadan. Israeliska araber var inblandade i 1987-års Intifada men de spelade huvudsakligen en stödroll till palestinerna i territorierna. Trots sina så kallade demokratiska privilegier har de aldrig integrerats helt i den israeliska staten. Detta tydliggjordes 1976 då åtskilliga israelisk-arabiska bönder sköts till döds när de protesterade mot markkonfiskering. Denna massaker har kommit att högtidlighållas i årliga generalstrejker på markdagen ("Land Day"). På "Land Day" 1989 blockerade unga israeliska araber vägar, kastade bensinbomber på polisbilar och kapade vattenledningar till judiska bosättningar. På grund av dylika incidenter under 1987 års Intifada började delar av den israeliska bourgeoisien att se dem som en femtekolonn innanför den gröna linjen och krävde att den allmänna värnplikten skulle utökas till dem, för att garantera deras lojalitet mot staten. Under Intifadan 1987 mötte de israeliska araberna bara plastkulor. Denna gång har risken höjts för dem, vilket syns i det faktum att tolv israeliska araber dödades av säkerhetsstyrkorna under de första dagarna av Intifadan.

Faktum är att en av huvudorsakerna till denna Intifadan har varit de israeliska arabernas kamp efter att ha blivit avhysta på grund av regeringens politik att "judaisera" Galiléen.⁶⁰ Nästan varje vecka under sommaren 2000 demolerades åtminstone ett hus i byarna i Galiléen och hela byar gick ut i stöd, vilket ställde dem i mer eller mindre ständig konflikt med polisen. Denna politik att "judaisera" Galiléen har inkluderat trakasserier mot israeliska araber som går på a-kassa. I Nazareth flyttades kontoret längre bort, folks papper tappades ständigt bort eller manipulerades – i ett fall stängdes en hel by av för att ha vägrat ta ett jobb de inte ens hade erbjudits! Detta har lett till stora demonstrationer och slagsmål med polisen. I ett fall slog sig en grupp Nazarethkvinnor in på socialkontoret.

Under upprorets första dagar var hela byar i Galiléen i strejk och huvudvägen genom området stängdes av med brinnande däck. Israeliska araber har även visat sig alltmer desillusionerade över valprocessen. Nittio procent av de israeliska araberna röstade på Barak vid det förra valet, vilket allmänt anses vara orsaken till att han vann. Inför valet 2001 startade en gemensam kampanj från de arabiska "sambandsledarna" för att övertala de israeliska araberna att rösta på Barak – allt för att undvika Sharon – resultatet blev en nästintill total valbojkott. Men en del israelisk-palestinska arbetares respons på "sina" arabiska Knessetmedlemmar (delegerater i Knesset – det israeliska parlamentet) var att jaga ut dem ur byarna när de kom för att fiska röster.⁶¹

Ytterligare diskreditering av den palestinska myndigheten och militariseringen av kampen

PNA:s roll i dagens kamp måste ses som ett försök från PNA att kontrollera och dra fördel av massmotståndet. Det finns fortfarande ett starkt masselement i Intifadan och PNA försöker använda det för att befästa sin – eller skaffa sig – kontroll över de "palestinska gatorna". PNA måste även försäkra sig om att de åtnjuter sin egen polisstyrkas lojalitet. Många i den palestinska polisen är Fatah-militanter. Samtidigt som de inte har några betänkligheter kring att attackera demonstrationer mot den palestinska myndigheten, kan de vara motvilliga mot att skjuta när palestinier attackerar den israeliska staten. Dessutom skulle de föredra att det palestinska proletariats ilska vändes mot de israeliska snutarna och militärerna än mot PNA. Som vi diskuterade ovan karaktäriserades sommaren 2000 av våldsamma slag mellan PNA-polisen och "gatan", efter brist på framsteg i Camp David-avtalet mellan Arafat och Barak. Kampen tog fart efter att den väpnade statliga polisen ställt sig på demonstranternas sida och skjutit mot IDF. Detta i sin tur blev förevändningen för IDF att skjuta för att döda och för den israeliska militärmakten att med full tyngd, inklusive vapenbestyckade helikoptrar, sänka sig ner över den palestinska befolkningen.

På grund av PNA:s roll är denna Intifadan, särskilt i jämförelse med 1987-års "stenuppror", en tämligen militär uppgörelse. Om 1987-års stenkastare kan sägas ha förkastat "statens krigslogik" kan inte det samma sägas om den paramilitära palestinska polisstyrkan. En konsekvens av detta är att de aktiva i den andra Intifadan kommer från ett långt snävare tvärsnitt av den palestinska befolkningen – med huvudsakligen manliga förkämpar i åldern 17 till 25. En annan är det mycket högre antalet palestinska dödsfall än under förra Intifadan, vilket låtit PLO återfå viss trovärdighet och att bli av med några oregerliga fattiga på köpet. I viss begränsad utsträckning har omvandlingen från ett spontant folkligt uppror till en kvasimilitär konflikt understött PNA:s "statsembryo". När allt kommer omkring förutsätter en stat möjligheten att kunna försvara sina gränser. Å den andra sidan har Israels förkrossande militära överlägsenhet fått vissa element inom PLO att försöka trappa ner konflikten. Dessa element har försökt återskapa upprorets civila masskaraktär.

⁵⁹ Inblandningen av araber inne i Israel har inte begränsats till palestinska israeliska araber. Det har även förekommit ett massutträde av Druze-soldater (en arabisk sekt som ska tjäna den israeliska armén) från IDF. En Druze-soldats by vägrade begrava honom efter att han dött i konfrontationer med palestinier.

⁶⁰ Det är i dessa områden som de nya etiopiska judiska invandrarna i allmänhet dumpas.

⁶¹ Och sommaren 2000 välkomnades en arabisk knessetmedlem med en hyllning i stenar när han kom för att tala i Al Baqaa-flyktinglägret (Jordanien).

Intifadans betydelse

Trots den israeliska statens försök att ersätta palestinierna med gästarbetare har en av de huvudsakliga effekterna som den nya Intifadan gett varit en svacka för byggnadsindustrin, på grund av bristen på billig palestinsk arbetskraft. Israels ekonomiska tillväxt förväntades sjunka till två procent 2001, från sex procent 2000. Huspriserna i Jerusalem har redan fallit med 20 procent sedan förra året. Även om många siffror har skrivits ner på grund av trycket från den världsekonomiska inbromsningen, står det klart att Intifadan överstiger det globala trycket, om man betänker att den israeliska handeln med territorierna, på två miljarder dollar per år, har halverats. Även om världsmarknadsförhållandena officiellt anges som orsak till detta årets 50 procentiga nedgång i utländska investeringar, kommer Intifadan knappast att attrahera utländska investeringar i Israel. Å andra sidan är det fortfarande högkonjunktur i Tel Avivs återuppbyggningsindustri, vilket indikerar kapitalackumulationens relativa styrka i Israel, som skyddade från många av kapitalets normala ekonomiska åtgärder tack vare det amerikanska stödet på fyra miljarder dollar per år. Detta stöd är emellertid tveeggat, då beroendet av amerikansk bistånd därmed begränsar Israels handlingsfrihet i försöken att krossa revolten.

Även innan det förkrossande valnederlaget hade Intifadan försatt Labour-partiet i en kris, delvis på grund av de svårösliga bosättningsproblemen som vi diskuterade ovan. Trots Sharons roll i underblåsandet av bosättandet har bourgeoisien politiskt rehabiliterat honom. Samtidigt som hans rykte som ”hårding” gjorde honom till det naturliga valet för högern skrämde inte de mer liberala väljarna av hans status som buse, i det rådande tillståndet av nationellt nödläge.

Det nya upproret har även lett till större förändringar i arabstaternas utrikespolitik. Borta är den försonliga tonen gentemot Israel; och än viktigare, borta är också ett konsensus kring Irak som USA och Storbritannien har hållit på plats sedan 1991. Som en av få märkbara panarabiska ledare och en entusiastisk stöttare av palestinier har Saddam Hussein kunnat återfå stöd i Mellanöstern, och sanktionerna håller på att kollapsa. Åtminstone fram till helt nyligen innebar Bushs delvis avbrutna engagemang i fredsprocessen – i verkligheten ett stöd till Israels politik i Västbanken och Gazaremsan – att det blev svårt att se hur dagens Intifada snabbt skulle kunna stoppas. Den folkliga arabiska opinionen mot USA har hårdnat.

Med Intifadan, ökade oroligheter i arabstaterna, såsom Egypten och Jordanien, tvingades den arabiska bourgeoisien att sammankalla det första arabiska toppmötet på fyra år, samt att släppa fram Irak vid överläggningsborden. Egypten återkallade sin ambassadör från Tel Aviv för första gången på 18 år och fyra arabstater bröt de diplomatiska förbindelserna. Det är emellertid viktigt att inte överbetona detta skifte – Libanon och Jordanien är fortfarande angelägna att bygga gemensamt finansierade industriområden för att få ut så mycket som möjligt från ”fredsutdelningen” – om den kommer. Jordanien och Egypten har även förbjudit anti-israeliska demonstrationer.

Vad gäller bourgeoisien i Väst så är den splittrad i sitt förhållande till Mellanöstern i allmänhet. Detta demonstrerades av den isolering som drabbade USA och Storbritannien när de återupptog bombningarna av Irak kort efter att George W. Bush hade blivit president. Palestinska diplomater letar efter europeiska allierade – troligen Frankrike.

För närvarande har den israeliska bourgeoisien tvingats underordna sina långsiktiga ambitioner för att kunna ”normalisera” sina handelsrelationer med resten av Mellanöstern. Med valet av Sharon har detta strukits från dagordningen. Nu när den israeliska bourgeoisien har övergivit ”fredsprocessen”⁶², är de emellertid mer än någonsin beroende av Väst, särskilt det amerikanska ekonomiska stödet, och USA som i sin tur måste väga sitt stöd till Israel mot sina andra intressen i regionen. Detta gör Israels politik väldigt förvirrande: ena stunden skickar de pansarvagnar till Gaza, och drar i nästa stund tillbaka dem efter åthutningar från USA. En huvudsaklig taktik för den israeliska staten har varit mördandet av palestinier, ofta Hamasledare. Den massiva folkliga ilskan bland palestinierna när detta inträffar visar bara på vidden av Hamas popularitet. Det är emellertid enklare för den israeliska bourgeoisien att framställa denna form av statsvåld som legitim än det urskillningslösa dödandet av barn (även om de verkar oförmögna att ”skilja ut terroristerna” utan att döda andra i processen).

Trots de begränsningar som påförts av USA har den israeliska staten ändå lyckats komma undan med en stor del av slaktandet, tack vare bristen på någon riktig arbetarrespons. Samtidigt som Intifadan har utlöst uppror bland araberna, både innanför den gröna linjen och på andra platser i Mellanöstern, verkar de judiska arbetarna identifiera sig med säkerhetsåtgärderna, även om det finns bevis på missnöjda värnpliktiga som smugglat vapen till ”andra sidan” – något som skyllts på droganvändandet i armén.

Helt uppenbart återskapar självmordsbombningar mot bussar, diskotek, affärer och andra välbefolkade områden en splittringen mellan de judiska och palestinska arbetarna. Vissa judiska arbetare bor i bosättningar, som kommit att bli legitima måltavlor för palestinska gerillaattacker. Utöver lössläppandet av hela den israeliska arméns eldkraft mot proletariatet på de ockuperade territorierna har beväpnandet av bosättarna ytterligare ställt proletärer mot proletärer.

⁶² Och majoriteten av fredsrelsen har släppt hjärnsjöket då de står ”utan fredspartner”.

Slutsats: från uppror till krig?

”Fredprocessen” var en signal på att den israeliska bourgeoisien erkände sitt behov av PLO som polis mot det palestinska proletariatet. PLO hamnade då mitt emellan att bli tackade för att de utförde smutsgöret och ett behov av att inte förlora sin ideologiska kapacitet att omsluta den proletära kampen. Den nya Intifadans utbrott visar att de misslyckats med båda delarna.

I Israel har arbetarmotståndets manifestationer mot de ekonomiska rationaliseringarna under 1990-talet varit mer dämpade än på andra ställen, såsom Egypten och Tunisien. Att kompensera de judiska arbetarnas ökade osäkerhet har emellertid krävt en ökning i bosättningsbyggandet och därmed en oförsonlig förhandlingsställning från den israeliska staten gentemot palestinerna. Bosättningsbyggandet på Västbanken skedde parallellt med ”judaiseringen” av Galiléen på israeliskt område. Detta betydde en intensifiering i trakasserierna mot de israeliska araberna som gick på a-kassa och rivandet av deras hem under denna perioden, vilket ledde fram till Intifadans friska utbrott 2000.

Upptrappningen av Intifadan till en fullskalig militär konflikt har inte lett till ett totalt undertryckande av det civila upproret. Vissa delar av den palestinska bourgeoisien har velat återskapa kampens masscivila former i försök att trappa ner Intifadan. Hittills har de emellertid inte lyckats. Intifadan ledde till att den israeliska bourgeoisien övergav ”fredprocessen”; men deras beroende av USA, som har andra anspråk i Mellanöstern, har begränsat den takt med vilken de kunnat intensifiera repressionen mot upproret.

Till hur stor del är Intifadan ett förmedlat uttryck för ett klasskrig och till hur stor del är den en nationell befrielsekamp? Och om arbetarna inte har något fädernesland, varför fortsätter arbetare att stöda nationalismen? Att peka på den palestinska attacken nyligen mot de etablerade formerna av politisk representation ger blott en del av svaret, eftersom detta istället ofta uttryckts som att representanterna inte är tillräckligt nationalistiska. I detta scenario innebär inte PLO:s legitimitetskris ett förnekande av alla former av representation, utan leder snarare till ett masstöd för en mer militant, nationalistisk form av representation, t ex Hamas.

På grund av den palestinska bourgeoisiens underordnade ställning tvingades många palestinier att arbeta för israeliskt kapital, antingen innanför den gröna linjen eller i byggandet av bosättningar. För dem är chefens ansikte den israeliska militärregeringen. Det är därför möjligt för dem att identifiera sig som palestinier snarare än som proletärer, tillsammans med småborgerliga affärsägare, som erfarit liknande konfiskeringar och vardagsförödmjukelser från det israeliska styret. I frånvaron av en revolution kunde deras vardagsliv kanske förbättras om det fanns en ordentligt fungerande palestinsk bourgeoisie, som kunde investera i industrier att anställa dem i och därmed skapa inkomster för båda klasserna.

Det rituella uppropet för en abstrakt solidaritet mellan judiska och palestinska arbetare bortser ifrån den verkliga uppdelning som båda erfar i sin respektive vardag. ”Fredprocessen” verkade som gjord för att delvis sudda ut denna uppdelning, genom att integrera den israeliska staten i resten av Mellanöstern. Outtalat i denna processen fanns en attack på den judiska arbetarklassens förskansning, som skulle komma att tvinga dem att förena sig med resten av områdets arbetarklass, ehuru fortfarande i en relativt privilegierad ställning. Detta har mött arbetarmotstånd, som i en strejk vid Temp Beers med israeliska judar och araber, och denna strejken har hyllats av den israeliska vänstern som ett sällsynt exempel på judisk och palestinsk klassolidaritet.

Som vi påpekade i *Aufheben* #2 så uttrycker ett masstöd för nationalism en ”ytlig överensstämmelse” mellan motsägelsefulla klassintressen.⁶³ Vad gäller de judiska arbetarna i Israel har deras privilegierade ställning i förhållande till palestinerna kommit till på grund av dessa arbetares stridbarhet. Tillgodoseendet av de judiska arbetarna kräver det israeliska kapitalets överhöghet mot de ockuperade territorierna. Underordningen av den palestinska bourgeoisien skärper klassmotsättningarna i territorierna, vilket kräver att bourgeoisien vänder den proletära ilskan utslutande mot Israel. På grund av de klassöverskridande erfarenheter som delas av palestinier av repression från de israeliska myndigheterna, verkar det som om de nationalistiska allianserna mellan proletärer och småbourgeoisie är starkare än banden av klassolidaritet mellan palestinska och judiska arbetarna. De palestinska nationalistiska attackerna riktar sig alltmer mot alla manifestationerna av israelisk dominans, särskilt mot bosättarna och även mot civila i Israel. Den fysiska fara detta skapar för de judiska arbetarna driver dem att stödja den israeliska statens säkerhetsåtgärder.

Det har förekommit tendenser bland både palestinier och israeler att motsätta sig sin inkorporering i de respektive

⁶³ ”Yugoslavia unravelled: class decomposition in the New World Order” (*Aufheben* #2, sommaren 1993): ”Nationalismen reflekterar den ytliga överensstämmelsen mellan intressen som existerar mellan en given nationell bourgeoisie och det landets proletariat så länge som de kapitalistiska sociala relationerna fortlever. En överensstämmelse mellan intressen eftersom kapitalets valorisering och realisering förser både kapitalisterna och arbetarna med en inkomstkälla med vilken, de i egenskap av oberoende subjekt på marknaden rättsligt skilda från medlen, kan köpa varor för att tillfredsställa sina behov (ehuru i alienerad form). Ytlig eftersom denna process, även om den inte omedelbart presenterar sig som så, är en klassutsugningsprocess och därmed en motsättning. I så måtto som bourgeoisien organiserar sig själv på nationell nivå, och det fortfarande är meningsfullt att tala om nationella ekonomier, existerar proletariatet som en universell klass som delats upp längs nationella linjer. För så länge som vi är besegrade, dvs så länge som värdeformen existerar, kan nationalismen leva på denna uppdelning. Kapitalet må vara en enhet, men den är differentierad, och dess enhet konstitueras av konkurrensen i internationell skala. Med konkurrensen på världsmarknaden baserad på förbilligandet av varor kan accepterandet av ett ’nationellt intresse’ och uppoffringarna för den nationella bourgeoisien innebära en ökad utsugning av arbetarklassen, underkastad en levande död eller en verklig som kanonmat, men det ökar även det nationella kapitalets möjlighet att konkurrera på världsmarknaden, gör dess realisering mer möjlig, och hjälper därmed till att säkra framtida inkomster för båda klasserna.”

krigsmaskinerierna och deras krigslogik. Men i slutändan kan inte utvecklandet av sådana tendenser till sociala rörelser kapabla att bryta sig loss från dödläget i det ömsesidiga återskapandet av nationalism ses isolerade. Snarare är en sådan utveckling knuten till generella proletära kampen i Mellanöstern, och än viktigare, i Väst. Beroende på den omfattning av klassmotstånd som det genererar, särskilt i en tid av världsrecession, öppnar ”kriget mot terrorismen” upp åtminstone möjligheten till en sådan generalisering.

September 2001

För kontakt med *Aufheben* se adresserna på sista sidan.